

ZONGULDAK HALKEVİ'NİN FAALİYETLERİ VE KARAEKMAS DERGİSİ

Yücel Namal*

Özet

Cumhuriyet'in kurulmasından sonra gerçekleştirilen devrimlerin kökleşmesinde önemli rol oynayan Halkevleri, Cumhuriyet Halk Partisi'nin 10-18 Mayıs 1931 tarihleri arasında toplanan III. Büyük Kongresinde alınan kararla 19 Şubat 1932 tarihinde 14 şube olarak kurulmuştur. Zonguldak Halkevi ise 24 Haziran 1932'de açılmış ve dokuz şubesiyle faaliyetlerine başlamıştır. Zonguldak Halkevi gerek Zonguldak'ın tarihsel, kültürel, sosyal, ekonomik hayatında gerek Türk Devrimi'nin yaygınlaştırılıp benimsenmesi sürecinde önemli katkılarda bulunmuştur. Zonguldak Halkevi yayın organı olan Karaekmas Dergisi de halkevinin en önemli etkinlikleri arasında yer almıştır. Öyle ki ünlü Türk şairleri ve edebiyatçıların şiirleri ve yazıları Karaekmas dergisinde yer bulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Halkevi, Zonguldak, Eğitim, Karaekmas, Dergi.

Abstract

The community centers, which had played an important role to make the revolutions take root after the Republic has been established, were established on 19 February 1932 in 14 branches with the decision taken by the Republican Public Party during its III. Great Assembly that was held on 10-18 May 1931. Zonguldak Community Center was established on 24 June 1932 and began to work with nine branches. Zonguldak Community Center had important contributions both in the historical, cultural, social, economic life of Zonguldak and during the process of spreading and adopting the Turkish Revolution. Karaekmas Periodical, publication organ of Zonguldak Community Center, was among one of the most important activities of the community center. So that, the poems and writings of the famous Turkish poets and literateurs had been published in the Karaekmas periodical.

KeyWords: Community Center, Zonguldak, Karaekmas, Periodical.

GİRİŞ

Halkevleri, Atatürk İlke ve İnkılâplarının halka anlatılması, özümsetilmesi veya yaygınlaştırılarak yaşatılmasında önemli rol oynamıştır. Halkevlerinin kuruluşu ile halkın eğitiminde işbirliğinin aynı hedefe yönlendirilmesi amaçlanmıştır. Türk İnkılâbı'nın genel prensipleri, egemenliği ve ölümsüzlüğü için bilinçli yurttaşlar yetiştirilmesi, ulusal karakterin istenilen düzeylere çıkarılması, güzel sanatların yükseltilmesi, ulusal kültürün, bilimsel faaliyet ve hareketlerin güçlendirilmesi hedefler arasındadır. Böylece Hal-

* Okt. Yücel Namal, Bülent Ecevit Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü
67100 İncivez Zonguldak. 1531yucelnamal@hotmail.com,

kevleri Cumhuriyet tarihinin uzunca sayılabilecek bir dönemine damgasını vurmuş, çıkardıkları dergiler ise kendisinden söz ettiren en önemli çalışmaları olmuştur (Baltacıoğlu, 1950; Özel, 2006).

Halkevlerinin kurulmasının temelini halkın eğitimi sorunu oluşturmaktadır. Buna göre, Halkevlerinin kuruluş amaçlarını; Ulusu bilinçli, birbirini anlayan, seven, ortak ideale bağlı bir halk kitlesi düzeyinde örgütlemek; kültür, ülkü, amaç ve düşünce birliğini güçlendirecek bir toplum olmayı sağlamak; ulusal birliği oluşturan, ulusal ruhu biçimlendiren ve güçlendiren kültür öğelerini ortaya çıkarıp geliştirmek, köylü-kentli ve aydınlar arasındaki ilişkileri düzenlemek, CHP'nin ana ilkelerini ve bunların ülke düzeyinde nasıl uygulanacağını anlatarak, kısa zamanda toplumsal ve kültürel kalkınmayı gerçekleştirmeye çalışmak, Türk toplumunun devletin çağdaşlaşma savaşına katkılarını artırmak, olarak özetlemek mümkündür (Çeçen, 2000).

Bütün bu kuruluş amaçları dışında Halkevleri'nin asıl kuruluş nedeni ise, Serbest Cumhuriyet Fırkası ve Menemen olayı sonucunda ortaya çıkan yöneticilerle halk arasındaki kopukluğu gidererek, aralarındaki bağı güçlendirmektir. Başka bir deyişle; Türk inkılâbının ve C. H. F. 'nin ideolojisini geliştirerek halka öğretmek ve böylece rejimin geleceğini sağlamlaştırmaktır. Nitekim inkılâpların halk arasında tam olarak yerleşmediğini gösteren Serbest Cumhuriyet Fırkası deneyimi ve ardından da Menemen olayının yaşanması üzerine Atatürk, ülkede yaşanan problemleri yerinde görmek amacıyla 1930 yılı sonlarında bir yurt gezisine çıkmış ve muhtemelen bu gezi sırasında yeni bir kuruluş olarak Halkevleri'ni kurmaya karar vermiştir (Zeyrek, 2006; Şimşek, 2002; Karadağ, 1988; Doğaner, 2000; Sarımay, 2005).

Cumhuriyet Halk Fırkası'nın 10-18 Mayıs 1931 tarihleri arasında toplanan üçüncü büyük kongresinde parti yetkilileri, bir yandan Türk Ocakları'nın kapatılıp C. H. F. 'ye katılması kararını kabul ederken, diğer taraftan Halkevleri'nin kurulmasına karar vermiştir. Bu karardan sonra Halkevleri'nin kurulması çalışmaları hızlanmış ve 19 Şubat 1932'de Halkevleri resmen kurulmuştur (Çeçen, 2000). 1932 yılı, Halkevleri için ön hazırlıkların yapıldığı bir yıl olmuştur. Açılan 14 Halkevi öncelikle ne yapacaklarını, nasıl çalışacaklarını belirlerken, merkezden gönderilen talimatnamelerle de kendi programlarını oluşturmuşlardır. CHP örgütü de yeni Halkevleri kurmanın hazırlıklarını yapmıştır. 19 Şubat 1933'te yani Halkevlerinin kuruluşunun birinci yılında Halkevi sayısı 55'e çıkmış, 1941'de ise bu sayı 27 kat artarak 383, 1950'de 478'i bulmuştur (Kunter, 1964). 1933 yılında Halkevlerinde yapılan 1663 toplantı yapılmış bu toplantılara toplam 500. 569 kişi katılmış, 915 konferans, 373 konser, 511 temsil sergilenmiş ve bunları da 478. 837 kişi izlemiştir. Tüm kütüphanelerdeki kitap sayısı 60. 000'i geçmiş ve kütüphanelerden yararlananların sayısı 150. 000'i bulmuştur. 1934 yılında Halkevlerinde 1537 konferans, 402 konser, 539 temsil verilmiş ve bu faaliyetlere 800. 000 kişi katılmıştır. Kütüphanedeki kitap sayısı 97. 000'i bulmuş okuyucuların sayısı ise 500. 000'e yaklaşmıştır (Çeçen, 2000). Görüldüğü gibi ilk iki yılda Halkevlerinde büyük bir heyecan oluşmuş, vatandaşlar kül-

türel ve sanatsal açıdan yetersiz geçen yılların acısını çıkarmak için Halkevlerinin salonlarını doldurmuştur.

HALKEVLERİNİN ŞUBE ÇALIŞMALARI

Halkevleri 1932 yılında ilk olarak çıkarılan, “CHF Halkevleri Talimatnamesi” adını taşıyan bir yönetmelik doğrultusunda çalışmalarını şekillendirmiştir (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932). Bu talimatnameye göre Halkevleri eğitim faaliyetlerini 9 ayrı şubede sürdürmüştür. Bu şubeler şunlardır:

- 1- Dil ve Edebiyat Şubesi
- 2- Güzel Sanatlar Şubesi
- 3- Temsil Şubesi
- 4- Spor Şubesi
- 5- Sosyal Yardım Şubesi
- 6- Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi
- 7- Kütüphane ve Yayın Şubesi
- 8-Köycülük Şubesi
- 9- Tarih ve Müze Şubesi'dir (C. H. F. Halkevleri Talimatnamesi,1932; CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi,1940)¹.

Dil ve Edebiyat Şubesi'nin amacı; geçmişteki Türk büyüklerini anmak, edebiyat yarışmaları açmak, milli günleri coşkuyla yaşatmak, geleneksel halk bayramlarını kutlamak, konferanslar ve tartışmalar düzenlemek, aile toplantıları yapmak, yöredeki genç yetenekleri tanıtmak, dergiler ve kitaplar yayımlamak, folklorla ilgili derin incelemelerde bulunmaktır (C. H. P. XVI. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, 1948). Bu şubenin yıllara göre kadın ve erkek üye sayısının dağılımı şöyledir (Zeyrek, 2006):

Yıl	Kadın Üye Sayısı	Erkek Üye Sayısı	Toplam Üye Sayısı
1932	-	-	1419
1933	242	2266	2508
1934	338	3424	3762
1935	600	3418	4018

Güzel Sanatlar Şubesi ise müzik, resim, heykeltıraşlık, mimarlık, süsleme ve diğer sanat dallarının amatör unsurlarını bir araya toplar ve genç yetenekleri koruyup kollayarak desteklemeye çalışır. Halkın güzel sanatlara ilgisini artırmak, güzel sanatlarla ilgilenenleri etkinliklere yönlendirip yetiştirmek, halk ve sanat geceleri düzenlemek, çağdaş ve çok sesli müziğin ülkemizde yerleşip ve gelişmesi için çalışmalar yapmak, köylerde ve çeşitli bölgelerde halkın geleneksel sanat değerleri ile şarkı ve türkülerini derlemek bu şubenin görevlerindedir (C. H. F. Halkevleri Talimatnamesi, 1932). Bu şubenin yıllara göre kadın ve erkek üye sayısının dağılımı şöyledir (Zeyrek, 2006):

1 1940 yılında Halkevlerinin şube yapılarında yapılan değişiklikle, Tarih çalışmaları bu koldan alınarak, Müze ve Sergi Şubesine aktarılmıştır. Böylece, biri Dil, Edebiyat Şubesi, diğeri de Tarih ve Müze Şubesi isimlerini almışlardır.

Yıl	Kadın Üye Sayısı	Erkek Üye Sayısı	Toplam
1932	-	-	1852
1933	306	2448	3244
1934	545	4231	5828

Temsil Şubesinin amacı yetenekli elemanların Evler aracılığıyla ortaya çıkmasına yardımcı olmak, gençleri düşünmeye yönlendirmek, güzel ve serbest konuşturmaya alıştırmak, iyi konuşturmacı yetiştirmek ve kadınlara roller vererek onları toplumda etkin duruma getirmektir. Ayrıca kukla, karagöz, sinema ve oyunlar aracılığıyla il ve ilçelerin tiyatro gereksinimlerini gidermek, bu tür çalışmalarla inkılâbın düşüncelerini bizzat göstererek halka iletmek, Evlere canlılık getirerek Halkevlerini tek düzelikten ve sıkıcılıktan kurtarmaktır (Zeyrek, 2006). Bu şubenin yıllara göre kadın ve erkek üye sayısının dağılımı şöyledir (Zeyrek, 2006):

Yıl	Kadın Üye Sayısı	Erkek Üye Sayısı	Toplam
1932	-	-	1433
1933	422	2611	3033
1934	437	3635	4072
1935	716	4258	4974

Bu sanatsal faaliyetlere yönelik şubelerin yanında Spor şubesine de Türk gençliğinin ve Türk Halkının spor ve beden hareketlerine sevgi ve ilgisini uyandıracak Batılı formları yerleştirme bağlamında önemli roller biçilmiştir. Bunlar arasında gençliğin beden eğitimi sağlamak, halka spor sevgisi aşılacak, ulusal spor kurumlarına yardım etmek, sporun bilimsel temellere oturtulması ve planlı olarak yapılabilmesi için araştırma ve hazırlıklar yapmak, jimnastik ve beden hareketlerini yaygınlaştırmak, spor bayramları ve konferanslar düzenlemek ve yurdun çeşitli yörelerinin tanınması ve gezilmesi için geziler düzenlemek vardır. Spor şubesi, buldukları yerlerdeki gençlerin spor faaliyetleriyle ilgilenmiş, yeni kulüpler açılmasına, modern sahalar yapılmasına, çeşitli sporların ve bilhassa güreş gibi ulusal sporların ülkemizde gelişimine çalışmıştır (Çeçen, 1990; Öztürkmen, 2006). Bu şubenin yıllara göre kadın ve erkek üye sayısının dağılımı şöyledir (Zeyrek, 2006):

Yıl	Kadın Üye Sayısı	Erkek Üye Sayısı	Toplam
1932	-	-	2944
1933	138	6430	6568
1934	145	9011	9156
1935	280	13087	13367

Sosyal Yardım Şubesi, halkın şefkat ve yardım duygularını beslemek, hayır kuruluşlarını ve derneklerini desteklemek, onlarla işbirliği yaparak, yoksullara, yetimlere, kimsesizlere, işsizlere yardım, hasta ve muhtaç köylülere şehirlerde bakım olanağı sağlamayı amaçlamıştır. Gerçekten yardıma

ihtiyacı olanları bulunarak onlarla ilgilenilmesi ve hastalara doktor, muhtaçlara malzeme gönderilmesi, halkın sağlık bilgisini artıracak çalışmaların yapılması, çalışkan ve yetenekli öğrencilerin koruma altına alınması, dilencilikle mücadele ülkede sosyal yardım düşüncesini yaymaya çalışmak, yardım çalışmalarına katılmak isteyenlerin örgütlenmesi, işsizlere iş bulunması halk için gezi ve eğlence günleri düzenlenmesi sosyal yardım kolunun etkinlikleri ve görevleri arasında yer almaktadır (C. H. F. Halkevleri Talimatnamesi, 1932; Çeçen, 1990). Bu şubenin yıllara göre kadın ve erkek üye sayısının dağılımı şöyledir (Zeyrek, 2006):

Yıl	Kadın Üye Sayısı	Erkek Üye Sayısı	Toplam
1932	-	-	2533
1933	536	4521	5057
1934	880	5760	6640
1935	1103	6741	7844

Halkın seviyesini yükseltecek her türlü okutma, yazdırma ve yetiştirme hareketlerinin ilerleyip gelişmesini sağlamak amacıyla kurulan Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi'nin halkı okur- yazar yapmak için açtığı Türkçe kursları bu şubenin ele aldığı ilk konuydu. Bundan başka fizik, kimya gibi fen ilimlerinin herkesçe bilinmesi gereken kısımlarının uygulanması için bu kurslarla; biçki- dikiş, nakış, ütü, şapkacılık, çiçekçilik, arıcılık, bağcılık, motorculuk, elektrikçilik, muhasebe ve yabancı dil kursları da açılmış, ayrıca ceza evleri için gereken kurslar yurt geneline yayılmıştır (C. H. P. Halkevleri Talimatnamesi, 1932; Kunter, 1964). Bu şubenin yıllara göre kadın ve erkek üye sayısının dağılımı şöyledir (Zeyrek, 2006):

Yıl	Kadın Üye Sayısı	Erkek Üye Sayısı	Toplam
1932	-	-	2509
1933	488	3158	3646
1934	603	3916	4519
1935	403	2936	3339

Kütüphane ve Yayın Şubesi; Halkevlerinde okuma salonu ve kütüphane oluşturup geliştirmek, yönetmek ve halkevinin çalışmalarıyla ilgili yayınlar yapmak amacıyla kurulmuştur. Halkevi üyeleri ile beraber, çevre halkının okuyabilmesi için gerekli önlemleri almak, büyük kitaplıklar kurarak halkın gereksinim duyduğu konularda kitap sağlamak, kitap sergileri açmak, gezici kitaplıklarla halkın ayağına kitap götürmek, okuma odaları oluşturmak, halkın her saat kitaplıktan yararlanması için düzen kurmak, kitabın yanı sıra gazete ve dergilerin de okuma odasında bulundurulmasını gerçekleştirmek, belirli ve önemli konularda arşiv kurarak halkın yararlanmasına açmak bu şubenin görevleri arasındadır (Turan, 1969; Çeçen, 1990). Bu şubenin yıllara göre kadın ve erkek üye sayısının dağılımı şöyledir (Zeyrek, 2006):

Yıl	Kadın Üye Sayısı	Erkek Üye Sayısı	Toplam
1932	-	-	1199
1933	151	2187	2338
1934	231	3123	3354
1935	382	2592	3334

Halkevleri'nin kuruluşunda geniş bir yer tutan Köycülük Şubesi'nin temel amacı; köylerin sağlık, sosyal, kültürel, ekonomik ve görünüm olarak geliştirilerek köylü ile şehirliler arasında karşılıklı sevgi ve dayanışma duygusunun kuvvetlenmesine yol açmaktır. Her köyün kendine göre üzerinde ayrı ayrı durulması gereken çeşitli konu ve sorunları olduğundan, bu şube Halkevlerinin tüm şubeleriyle işbirliği yaparak çalışmak zorunda kalmıştır. Halkevleri köycülük şubeleri, yakın köyleri mümkün olduğunca Halkevi temsilcilerine, Halkevi üyelerini de uygun mevsimlerde köylerde hazırlanacaktır bayramlarına çağırarak suretiyle birbirleriyle anlaşma, yakınlaşma, kaynaşmayı sağlama ve Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi ile birlikte çalışarak uygun yerlerde köylüyü okutmaya çalışmıştır (C. H. P. Halkevleri Talimatnamesi, 1932; C. H. P. Halkevleri ve Halkodaları 1944, 1945). Bu şubenin yıllara göre kadın ve erkek üye sayısının dağılımı şöyledir (Zeyrek, 2006):

Yıl	Kadın Üye Sayısı	Erkek Üye Sayısı	Toplam
1932	-	-	2908
1933	110	5923	6033
1934	407	8928	9335
1935	348	10206	10594

Halkevlerinde bilgi derlemeye ve yaymaya yönelik diğer bir şube de Müze ve Sergi şubesiydi. Müze ve Sergi Şubesi, Halkevi müzesi ve sergiler grubu olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Sergi grubu da, kendi içinde Güzel sanatlar kısmı ve Sergi kısmı olarak ikiye ayrılmıştır (C. H. F. Halkevleri Talimatnamesi, 1932). Müze ve Sergi şubesinin amacı, zengin bir tarihsel birikime sahip olan ülkemizdeki tarihsel ve kültürel zenginliklerin korunması ve ortaya çıkarılması için, tarihimizi araştırmak, tarihsel eserleri korumak, tanıtmak, halka tarih kültürü ve bilgisi vermek, kültürel değeri olan eşyayı toplamak, toplanan bilgileri yayınlamak, eski eserleri halka tanıtmak için sergiler ve müzeler açmak bu şubenin görevleri arasındadır (Çeçen, 1990). Bu şubenin yıllara göre kadın ve erkek üye sayısının dağılımı şöyledir (Zeyrek, 2006):

Yıl	Kadın Sayısı	Üye	Erkek Sayısı	Üye	Toplam
1932	-		-		1133
1933	84		1115		1199
1934	90		1210		1300
1935	133		1257		1390

ZONGULDAK HALKEVİ'NİN KURULUŞU VE ŞUBE ÇALIŞMALARI

Zonguldak Halkevi, Cumhuriyet Halk Partisi İl İdare Heyeti ve Zonguldak Halkevi İdare Heyeti başkanı olan Mithat Akif²'in 24 Haziran 1932 tarihinde Halkevlerinin kuruluş amacını belirttiği coşkulu konuşmasıyla açılmıştır

(Karaoğuz, 1934; Zonguldak Halkevi, 1933; Zonguldak, 29 İlkteşrin 1933; Cumhuriyetin On Yılında Zonguldak ve Maden Kömürü Havzası, 1933). Zonguldak Halkevi'nin kuruluşunun ardından Dil, Tarih-Edebiyat, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, İctimai Yardım, Kütüphane ve Neşriyat şubeleri açılmış, daha sonra 13 Mart 1932'de Halk dersaneleri ve kurslar ile Müze ve Sergi şubeleri açılarak, Zonguldak Halkevi dokuz koldan faaliyetlerine başlamıştır (Zonguldak Halkevi, 1933; Zonguldak, 29 İlkteşrin 1933; Cumhuriyetin On Yılında Zonguldak ve Maden Kömürü Havzası, 1933). Böylece çalışma kolları dokuz şubeye yükseltilmiş olan Zonguldak Halkevi, 1938 yılına girilirken en yoğun çalışan Halkevleri arasında gösterilmiştir (Or, 2002). Öyle ki Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri Recep Peker, Zonguldak Halkevinin faaliyetlerini şöyle övmektedir (Karaoğuz, 1934): *"Halkevinizin üç aylık faaliyet raporunu aldık. Açıldığı günden beri aynı tazelik ve aynı heyecan içinde yürüyen Zonguldak Halkevinin mesaisi bizde memnuniyet uyandırıyor. Bu inan ve bu milli heyecan içinde devam edilen mesainin yarın için çok mes'ut neticeler vereceğine inanıyoruz."*

Zonguldak Halkevi İdare Heyeti, şubelerinden seçilen temsilcilerle şu şekilde oluşturulmuştur (Zonguldak Halkevi, 1933; Cumhuriyetin On Yılında Zonguldak ve Maden Kömürü Havzası, 1933; Zonguldak, 29 İlkteşrin 1933):

- 1) Köycülük şubesi temsilcisi: Mithat Akif Beyefendi (Reis)
- 2) Dil, Tarih, Edebiyat komitesi temsilcisi: Bedri Bey
- 3) Güzel sanatlar komitesi temsilcisi: Mühendis Cemal Zühtü Bey
- 4) Temsil komitesi temsilcisi: Rauf Nafiz Bey
- 5) Spor komitesi temsilcisi: Şekip Bey

2 Mithat Akif, 1882 tarihinde Sofya'da doğmuştur. Birinci Dünya savaşı sırasında bir süre Bursa Hususi Muhasebe Müdürlüğü ve vekâleten Mudanya kaymakamlığı görevlerinde bulunmuştur. Kurtuluş savaşı yıllarında düşman tarafından yakalanarak Malta'ya sürülmüş, 736 gün kaldıktan sonra yurda dönmüştür. Sakarya savaşı sonrasında cepheleri dolaşıp askerlerin ihtiyacı olan malzemeleri dağıtmıştır. 1917-1921 yılları arasında Zonguldak Kasaplarla ocağı müdürlüğünde bulunmuştur. 30 Mayıs 1932 tarihinde Zonguldak'a C. H. P. İl İdare Heyeti Başkanı olarak gönderilmiştir. M. Akif ağır bir zatürree sonunda 5. 05. 1934 tarihinde hayata gözlerini yummuştur. Mithat Akif Zonguldak Halkevi başkanlığında bulunduğu dönemde canla başla hastalık demeden çalışmıştır. Öyle ki ölüm yatağında bile dudaklarından dökülen son cümleler şunlar olmuştur: *"Yapılacak işler var... Seyfi Çavuş, hazır ol; teşkilata gidiyoruz!... beni Halkevine götürün!... Halkevi bahçesini görmek istiyorum!..." diyor ve son sözleri: "Gazil! Ankara!..." oluyor.*

- 6) İçtimaî yardım komitesi temsilcisi: Ali Fahri Bey
- 7) Kütüphane ve neşriyat komitesi temsilcisi: Ahmet Naîm Bey,
- 8) Halk dersaneleri ve kurslar komitesi temsilcisi: Ziya Bey,
- 9) Müze ve sergi komitesi temsilcisi: Operatör Necati Bey.

Halkevi şube komitelerinin seçim şekli C. H. P. Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi'ne göre belirlenmiştir. Bu talimatnameye göre (C. H. P. Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, 1940): *"Halkevleri şubelerinde görev almak isteyenler kendi yetenekleri, uzman oldukları ve ilgi duydukları bölümlerde çalışma özgürlüğüne sahiptirler. Şubelerin açılabilmesi için üye sayısının en az yirmi beş kişi olma zorunluluğu vardır. Bir halkevine kayıtlı üye başka bir yere gittiğinde gittiği yerin halkevine üye olabilir. Bağlı bulunduğu halkevindeki kaydı silinir. Halkevlerine ve şubelere kayıt olabilmek için zaman söz konusu değildir. Halkevi her zaman üye sayısını arttırıcı çalışmalar yapar..."* Bu talimatnameye göre Zonguldak Halkevi'nin kuruluşunda faaliyet gösteren şubeler ve bu şubelerde çalışacak kişilerin isimleri şöyledir (Zonguldak Halkevi, 1933; Cumhuriyetin On Yılında Zonguldak ve Maden Kömürü Havzası, 1933; Zonguldak, 29 İlkteşrin 1933; Zonguldak, Yıl: 10, 25 Mart 1934)³:

1) Dil, Tarih, Edebiyat, şubesi komitesi: Muhasip İhsan, Hızıroğlu Bedri, Necati Beyler.

2) Güzel sanatlar şubesi, komitesi: Mühendis Tevfik, mühendis Cemâl Zühtü, mühendis Bedri Hüsnü, muhasip Şeref Beyler.

3) Temsil şubesi komitesi: Mühendis Rauf Nazif, Hikmet, Abidin, Kemal, Semih Beyler.

4) Spor şubesi komitesi: Şekip, Şevket, Zübeyr, İbrahim, Şeref, muallim Can Beyler

5) İçtimaî yardım şubesi komitesi: Melek Ahmet, Muazzez Lûtfi hanımlarla Fahri, Çakal oğlu Mehmet Hulûsi ve Eczacı Cemal İbrahim Beyler.

6) Kütüphane ve neşriyat şubesi komitesi: Karağuz, Ahmet Naim Beyler ve muallim Hikmet hanım.

7) Köycüler şubesi komitesi: Mithat Akif, madenci Süleyman Sırrı, Avukat Ömer Lûtfi, Fikri Beyler.

8) Halk dersaneleri ve kurslar şubesi komitesi: Dr. Mecit, Abdullah, Nazif, Ziya, maden muamelât müdürü Necati Beyler.

9) Müze ve sergi şubesi komitesi: Operatör Necati, Dr. Fuat, maden Meslek mektebi müdür Şevki Beyler, muallim Azize hanım.

Halkevlerinde birçok meslek grubundan (hukukçu, doktor, mühendis, mimar, eczacı, öğretmen, memur vs.) nitelikli kişilerin görev aldıklarını görmekteyiz (Koçak, 1996). Zonguldak Halkevi'ne kayıtlı üyelerin listesi incelendiğinde de benzer durumun var olduğu tespit edilmiştir (Zonguldak Halkevi, 1933; Cumhuriyetin On Yılında Zonguldak ve Maden Kömürü Havzası, 1933; Zonguldak, 29 İlkteşrin 1933):

31934 yılında Zonguldak Halkevi komiteleri ve idare heyeti yenilenmiş olup, Halkevi başkanlığına tekrar Mithat Akif seçilmiştir.

1) Dil, Tarih, Edebiyat şubesinde kayıtlı (14) memur, (1) muallim, (1) avukat, (4) Tüccar, (3) Esnaf, (21) işçi (7) mühendis, (9) diğer mesleklerden olmak üzere (60) erkek üye vardır.

2) Güzel sanatlar şubesinde kayıtlı (3) Muallim hanım, (5) yerli hanım ve (23) memur, (8) Muallim, (1) Doktor, (1) Avukat, (6) Tüccar, (13) Esnaf (20) sanatkâr (59) işçi, (37) Mühendis, (31) ve diğer mesleklerden olmak üzere (207) üye vardır.

3) Temsil şubesine kayıtlı (3) Muallim hanım, (21) memur, (4) Muallim Bey, (4) Tüccar, (2) Esnaf, (4) Sanatkâr, (21) işçi, (16) Mühendis, (21) ve diğer mesleklerden olmak üzere (86) üye vardır.

4) Spor şubesi kayıtlı (5) muallim hanım, (3) Yerli hanım, (48) Memur, (12) muallim, (14) Tüccar, (5) Esnaf, (43) işçi, (28) mühendis, (49) ve diğer mesleklerden olmak üzere (207) üye vardır.

5) İçtimaî yardım şubesine kayıtlı (4) Yerli hanım, (40) memur, (4) muallim, (16) Doktor (2) Avukat, (14) Tüccar, (4) Esnaf, (18) işçi, (8) mühendis, (12) ve diğer meslek gruplarında çalışan mevcut (122) üye vardır.

6) Kütüphane ve neşriyat şubesine kayıtlı üye (5) muallim hanım, (20) memur, (9) muallim, (1) Avukat, (4) Tüccar, (4) Esnaf, (11) İşçi, (3) mühendis ve (5) diğer mesleklerden olmak üzere (62) erkek üye vardır.

7) Köycüler şubesine kayıtlı (48) memur, (23) muallim, (3) Eczacı ve Doktor, (20) Tüccar, (7) Esnaf, (61) İşçi, (11) mühendis ve diğer mesleklerden olmak üzere (175) üyesi vardır.

8) Halk dersaneleri ve kurslar şubesine kayıtlı üye (1) Yerli hanım, (10) memur, (3) muallim, (2) Doktor, (4) Tüccar, (4) Esnaf, (4) Sanatkâr, (10) İşçi, (1) mühendis, (27) diğer mesleklerden erkek olmak üzere (66) üyesi vardır.

9) Müze ve sergi şubesine kayıtlı üye (6) muallim hanım, (7) Yerli hanım, (21) memur, (2) muallim, (4) Doktor, (4) İşçi (4) mühendis (9) ve diğer mesleklerden erkek olmak üzere (57) üyesi vardır.

Zonguldak Halkevi'ndeki komiteler, şubeler için iş programı hazırlayarak çalışmaya başlamışlardır. Ancak Zonguldak Halkevi'nin ilk binası şubelerin ihtiyaçlarını karşılayamadığından, şubeler sık sık toplanamamış, kendi iş programlarına uyarak çalışmalarını sürdürmüşlerdir (Zonguldak Halkevi, 1933). Zonguldak Halkevi yeni binasına 15 Nisan 1934 tarihinde taşınmaya başlamış böylece yeni binada bütün şubeler için ayrı yerler tahsis edildikten sonra sık sık toplantılar düzenlenmiş ve önemli işlere imza atılmıştır (Zonguldak Halkevi, 1933; Karaoğuz, 1934).

Zonguldak Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat şubesi dil alanında önemli faaliyetlerde bulunmuştur. Büyük Türk Dili Kurultayı'na, halkevi üyelerinden dilcilikle uğraşan ve Zonguldak gazetesini çıkaran Akın Tahir Karaoğuz'un katılmasını sağlamıştır. Ayrıca Vilayet Heyetiyle işbirliği yapılarak, köylerden ve kasabalardan kelime derlenmek için anket düzenlenmiştir. Böylece

oluşturulan beş yüzden fazla fiş derlenerek merkeze gönderilmiştir. Kelime anketinde, her gün ajanstan alınıp karşılıkları bulunan kelimeler çoğaltılarak Halkevilere dağıtıldığı gibi, Halkevi ve Halk Fırkası kapılarının yanlarına birer kutu asılmış ve üzerine her gün gelen kelime listeleri yapıştırılmıştır. Gelen ve kutulardan çıkan kelimeler derlenip merkeze gönderilmiştir. Şube, tarih alanında Zonguldak'ın genel ve mahalli tarihi incelenmiştir. Mahalli tarih alanında özellikle Kömür havzası tarihine ait köklü ve değerli bilgiler elde edilmiştir. Edebiyat alanında ise, Zonguldak'ta söylenen Halk türküleri, maniler, deyimler toplanmaya başlanmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda dört yüze yakın türkü ve deyim toplanarak milli edebiyatımıza önemli bir katkı sağlanmıştır (Zonguldak Halkevi, 1933; Cumhuriyetin On Yılında Zonguldak ve Maden Kömürü Havzası, 1933; Zonguldak, 29 İlkteşrin 1933): Şube bölgede yaptığı kazılarda bulduğu tarihi eserleri müzelere yollayıp, 15 ciltlik el yazması kitabı da Kültür Bakanlığı'na göndermiştir. Ayrıca Soyadı Kanunu'nun ardından vatandaşların soyadı almasına yardım edilmiş, dil inkılâbı ve dil çalışmalarıyla da halk aydınlatılmaya çalışılmıştır (Halkevleri (1932-1935) 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı?; "Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülâsası", 1935).

Dil, Tarih ve Edebiyat şubesi, edebiyat gecelerinde ünlü Türk şair ve yazarların eserlerine yer vermiş, ayrıca onları anmak için de özel geceler düzenlemiştir. Bu konudaki ilk etkinliği, bütün diğer Halkevleriyle birlikte 13 Nisan 1937 tarihinde ölen büyük Türk şairi Abdülhak Hamid Tarhan'ı anmak için düzenlediği törendir. Bu törende Akın Karaoğuz, Halis Erginer, Leman İçsel, Muammer Tarhan şair hakkında konuşmalar yapmıştır. Hilmi Uluğ, Sami Barım, Bedri Güneri ise şairin eserlerinden parçalar okumuştur (Karaoğuz, 1938a). Abdülhak Hamid Tarhan'ı anma gecesi 28 Mayıs 1937 tarihinde salı günü tekrar düzenlenmiştir. Zonguldak Halkevi, o dönemlerde genç kuşağın ünlü şairi Necip Fazıl Kısakürek ile bir görüşme yapmış, büyük şair Abdülhak Hamid Tarhan hakkında fikirler ve hatıraları anlatmak üzere edebiyat gecesi düzenlemiştir. Bu gecede Necip Fazıl Kısakürek, Hamid hakkında konuşmalar yapmış, Behçet Kemal Çağlar ise Hamid için yazdığı şiiri okumuştur (Kısakürek, 1938; Zonguldak, Yıl: 14, 12 Haziran 1937)⁴. Şube, Namık Kemal ve Mehmet Akif'in ölüm yıldönümlerinde de Halkevinde anma toplantıları yapmıştır.

Dil, Tarih ve Edebiyat şubesi, 1940 yılı içerisinde yirmi sekiz komite ve üç şube toplantısı yapmıştır. Sağlık, Terbiye, Tarih, Ziraat, Teknik, Hukuk, İnkılâp ve Ekonomi hakkında olmak üzere doksan altı konferans verilmiş, bu konferanslara 67874 erkek ve 32804 kadın toplam 101678 kişi katılmıştır ("Bir Senelik Mesaisi", 1940-1941). Zonguldak Halkevi'nin 1941 yılındaki faaliyetleri şöyledir (Kömür, Yıl: 1, 14 Sonkânun 1941):

4 Necip Fazıl Kısakürek o dönemde Zonguldak'ta Türk-İş müfettişi olarak bulunmakta idi.

Faaliyet	Adet
Köy gezisi	16
Köylü günü	15
Konferans	90
Konser	9
Temsil	37
Sinema Filmi	237 ⁵
Milli Bayram	12
Aile toplantıları, nişan, nikah ve çaylı danslar	19

Zonguldak Halkevi'nin 1941 yılı kayıtlı üyelerinin mesleklere göre dağılımı şöyledir (Kömür, Yıl: 1, 14 Sonkânun 1941):

Meslek	Sayı
Çeşitli Meslek grupları	789
Memur	457
İşçi	237
Öğretmen	207
Çiftçi	167
Mühendis	85
Sanatkar	78
Doktor	49
Hukukçu	19
Eczacı	13
Toplam	2051

Zonguldak Halkevinin 1941 yılındaki sosyal yardım hizmetleri ise şöyledir (Kömür, Yıl: 1, 14 Sonkânun 1941): 225 kişiye 289,95 lira para yardımı, 27,50 lira yiyecek yardımı, 5500 kilo yakacak yardımı, 232 lira giyecek yardımı yapılmıştır. Ayrıca 234 şehirli ve 2307 köylü olmak üzere 2541 yoksul vatan-daş ücretsiz tedavi edilmiş, ihtiyaç sahiplerine 155,45 lira tutarında ilaç halkevi tarafından verilmiştir. 1942 yılında Osman Faruk Verimer başkanlığında toplanan şubenin elli altı farklı konuda verdiği konferanslar kırk bir kez tekrarlanmıştır, bu konferanslara dinleyici olarak 44385 kişi katılmıştır ("Zonguldak Halkevinin 1. 1. 1942 tarihinden 31. 12. 1942 tarihine kadar bir senelik çalışmaları", 1943). 1943 yılı Eylül ayında Dil, Tarih ve Edebiyat şubesi yaptığı toplantılarda sahnelenecek oyunlar ve eserlere ilişkin değerlendirmelerde bulunmuştur. Ayrıca Zonguldak'ın milli mücadelede oynadığı önemli rolü ve Cumhuriyet döneminde şehirde meydana gelen ilerlemeleri halka anlatabilmek için bir senaryo yazılması görevi temsil kolu tarafından bu şubeye teklif edilmiş ve bir film hazırlığı için çalışmalar başlatılmıştır ("Halkevi Çalışmaları",1943). Bu şube 1944 yılında çalışmalarını üç ana bölüme ayırarak daha verimli ve hızlı

5 Zonguldak Halkevi sinemalarında gösterilen filmler için bk. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Fon Kodu: 490. 1, Yer No: 1210. 19. 1, Dosya: 8. Büro, Tarih: 19. 9. 1950.

çalışmayı amaçlamıştır. Konferans tertip kolunun görevleri içinde konferans düzenlemek ve bu konferansların talimatnameye uygunluklarını denetlemek esas alınmıştır. Bu esasla yola çıkan şube, 1944 yılında yirmi dokuz konferans düzenlemiştir. Bu konferansları verenler arasında Nurettin Artam, Burhan Felek, Coşkun Üçok, Hazım Atıf Kuyucak, Hikmet Dağlıoğlu ve Refik Fenmen bulunmaktadır (Işık, "Halkevlerimizin 13üncü Yılında", Karaelmas, Cilt: 3, Sayı: 28-29; Ayrıca bk. BCA, Fon Kodu: 490. 1, Yer No: 1013. 911. 1, Dosya: 5. Büro, Tarih: 9. 6. 1948). 1946 yılındaki çalışmalar da diğer yıllarda olduğu gibi yoğun ve halkevleri çalışma talimatnamesine uygun olarak yürütülmüştür. Konferans kolu milli gün ve törenlerde faaliyetlerini sürdürmüştür. İlkokullar arasında şiir yarışmaları düzenlenerek dereceye girenlere teşvik ödülleri verilmiştir. Şube folklor çalışmalarına da önem vermiştir (Halkevleri Yıllık Çalışma Plan ve Programı Uygulama Yönergesi, 1975).

Güzel sanatlar şubesi C. H. P. Halkevleri çalışma talimatnamesinin 19. maddesine göre (C. H. P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940): "Güzel sanatlar şubesi müzik, resim, heykel, mimari, tezyini sanatlar vesaire de profesyonel veya amatör unsurları bir araya toplar, genç kabiliyetleri korur ve bunların yetiştirmelerine çalışır. "Talimatnamenin bu maddesine dayanarak Zonguldak Halkevi güzel sanatlar şubesi çalışmalarını çeşitli ana başlıklara ayırarak devam ettirmiştir. Bu şube müzik⁶, resim, heykel, mimari gibi sanat dallarında çalışanları bir araya getirip, yeni yeteneklere de fırsat tanımak için kurulmuştur. Halkevi bayramı gecesinde batı müziğinden klasik ve modern parçalardan oluşmuş zengin program yine bu gecede sunulmuştur. Bu şube tarafından ilk kez resim sergisi açılmıştır. Halkevinde yapılan genel toplantılarda ve ulusal bayramlarda müzikli bölümleri hazırlayan bu şube, zaman zaman sosyal yardım şubesiyle birlikte çalışarak çeşitli etkinlikler düzenlemiştir ("Halkevi Bayramı", 1938; Kömür, 25 Şubat 1941)⁷.

Güzel sanatlar şubesi tarafından, milli ve milletlerarası müzik tekniğini takip edebilmek üzere kız ve erkek çocuklardan elli beş öğrenciye ders verilmiştir. Bu faaliyet için bir piyano, beş keman, bir viyolonsel, bir saksafon ve bir cazbant takımı satın alınmıştır. Bu öğrenciler Zonguldak Halkevinin balo, müsamere ve konserlerini vermiştir. Ayrıca ücretli bir bando öğretmeni tutularak gençlerden bir bando takımı oluşturulmuş, bu bando takımı

6 Zonguldak Halkevinde yapılan müzik faaliyetleri için ayrıntılı bilgi için bk. BCA, Fon Kodu: 490. 1, Yer No: 967. 743. 7, Dosya: 5. Büro, Tarih: 13. 7. 1948.

7 1941 yılında yapılan Halkevi Bayramı programı şöyledir: 23 Şubat 1941 tarihinde Halkevleri ve Halkodalarının açılış günü zengin bir programla kutlanmıştır. İlk önce Radyo'dan C. H. P. Genel başkan vekili Başvekil Dr. Refik Saydamın nutku dinlenmiş ardından Zonguldak Halkevi başkanı Ahmet Gürel bir konuşma yapmıştır. Konuşmanın ardından Elazığ'ın oyunlarından "Üçayak" adlı 1 perdelik revü sahnelenmiştir. Sonra Sadi Yaver Ataman "Folklorumuz ve Halkevlerinde değeri" adlı konuşma yapmış, bunu halk müziği, halk oyunları ve koro takip etmiştir. Halkevi müzik öğretmeni Kemal Eroğlu ve Güzel sanatlar şubesi idare heyetinden İsmail Acar çalışmalarından dolayı tebrik edilmiştir. Ardından öğretmen Rifat Büke tarafından "Halk ve Halk edebiyatı" konusunda konferans verilmiş, 2 film gösterilmiştir. Gece Cumhuriyet marşıyla son bulmuştur.

için on dört parça müzik aleti satın alınmıştır. Bando ekibine tek tip kıyafet alınarak bir düzene sokulmuştur. Bu bando takımı milli bayramlarda, Halkevinin toplantılarında ve her hafta başı Halkevi balkonunda konserler vermiş, kısa sürede altmıştan fazla parça öğrenerek önemli bir başarı elde etmiştir (Zonguldak Halkevi, 1933; Zonguldak, 29 İlkteşrin 1933; Cumhuriyetin On Yılında Zonguldak ve Maden Kömürü Havzası, 1933). Zonguldak Halkevi'nde 1932-1938 yılları arasında açılan çeşitli kursların ve katılımcıların sayısı şöyledir (Cumhuriyet'in 15. Yılında Zonguldak, 1938)⁸:

Yıl	Kurslar	Katılımcı
1932- 1933	4	90
1934	5	96
1935	5	200
1936	8	286
1937	7	240
1938	4	104
Toplam	33	1014

Zonguldak'ta müzik kültürünü yaymak için üç öğretmenle bu işe başlayan Güzel sanatlar şubesi daha sonra İstanbul Konservatuvarı'nın yatılı bölüm müdürü olan B. Hulusi Öktem'i müzik konusundaki deneyimlerini aktarması için Zonguldak'a getirmiştir. Ardından kurulan büyükler korusu ve orkestranın geliştirilmesi yönünde önemli adımlar atılmıştır. Müzik kolunun diğer bir faaliyeti ise fotoğraf makinesi ve agridizör olarak fotoğraf atölyesi açmasıdır (Alpsoy, 1944). Zonguldak Halkevi'nin 1932-1937 yılları arasında açtığı sergiler ve katılımcıların sayısı şöyledir (Cumhuriyet'in 15. Yılında Zonguldak, 1938):

Yıl	Kurslar	Katılımcı
1932- 1933	-	-
1934	3	17000
1935	3	7300
1936	3	3000
1937	5	7500
Toplam	14	34800

Güzel sanatlar şubesinin 1. 1. 1940 ile 31. 12. 1940 tarihleri arasındaki faaliyetleri şöyledir ("Bir Senelik Mesaisi", 1940-1941):

8 1938 yılı sadece 6 aylık faaliyetleri içermektedir.

Faaliyetler	Adet	Faaliyete Katılan Kadın Sayısı	Faaliyete Katılan Erkek	Toplam
Danslı Çaylar	6	655	750	1405
Aile Toplantıları	14	862	856	1718
Balo	4	540	620	1160
Garden Parti	3	330	390	720
Şölenler	44	480	669	1149
Resim ve Fotoğraf Sergisi	3	10342	18315	28657
Dikiş ve Nakış	1	2429	1770	4199
Yerli Mallar Sergisi	2	370	970	1340

Bu şube 1942 yılında 41'i kapalı mekânda 16'sı açık havada olmak üzere toplam 57 konser vermiştir. Ayrıca bu yıl iki defa müzik gecesi düzenlenmiştir. Çaylı danslar, nişan, nikâh, aile toplantıları, şölenler, garden partiler, balolar, dikiş nakış sergisi, resim ve fotoğraf sergileri düzenlemiş, bu faaliyetlere 46917 kişi katılmıştır (*"Zonguldak Halkevinin 1. 1. 1942 Tarihinden 31. 12. 1942 Tarihine Kadar Bir Senelik Çalışmaları"*, 1943).

Güzel sanatlar şubesi 1945 yılında müzik bölümü çalışmalarını keman, mandolin, çello gibi telli ve yaylı sazlar grubu ile piyano, şan, solfej bölümlerini içine alan grup olmak üzere iki ayrı bölümde sürdürmüştür. Bu kurslara 11 keman, 15 mandolin öğrencisi kaydolmuş, bu öğrenciler çalışmalarını haftanın dört gününde yapmışlardır. Piyano ve şan dersleri ise 15 öğrenciyle haftada beş gün olmak üzere çalışmalarına devam etmiştir. Haftanın iki günü ise sazlar gurubu ile mandolin grubu ortak çalışmalar yaparak *"Anlamlı Müzik"* konserleri hazırlamışlardır (*"Halkevlerimizin Çalışmaları"*, 1943).

Mimaride ilk ele alınan konu yeni halkevi binası projeleri olmuştur. Zonguldak'ta yapılacak olan Halkevi binasının plan ve projeleri için bir müsabaka açılmış (Durukan, 2006)⁹ ve İstanbul Halkevinden çağrılan iki mimarın katılımıyla on iki kişilik bir jüri oluşturulmuştur. Jüri tarafından seçilen plan üzerine bugünkü *"Gazi Paşa"* caddesinde Belediye Kültür Merkezi olarak kullanılan binanın yapımına başlanmıştır (Durukan vd. 2008)¹⁰. Yeni Zonguldak

9 Proje yarışması sonucunda Zonguldak Halkevi projesini 1933 yılında Mimar Abidin-Zeki Selah kazanmıştır.

10 1930'lu yıllarda hâkim olan yapı politikasının en önemli unsuru Halkevi Binasının da, alınan imar kararlarına göre ilkokul, belediye binası ve hükümet konağı ile birlikte bu ana caddelerde veya meydanda konumlandırılıyordu. Ayrıca bu doğrultuda mutlaka yeni bir *"Gazi Bulvarı"* veya *"Atatürk Caddesi"* açılmasıdır. Zonguldak Halkevinin konumu ve *"Gazipaşa"* caddesinin önünden geçmesi bu duruma iyi bir örnek oluşturmaktadır.

Halkevi'nin inşaat masrafı 69405 lira, istinat duvarı masrafı 3500 lira ve kalorifer masrafı da 5000 liraya tutarında idi. Binanın temel atma töreni 4 Temmuz 1933 tarihinde yapılmıştır. Yeni Zonguldak Halkevi binası üç kat olarak imar edilmiş, binada Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal için bir yatak odası, bir tuvalet, bir bekleme odası, bir kış bahçesi, yemek, dinlenme, sigara salonları, birçok oda, banyo vardır. Binanın diğer kısımlarında 26 oda, üç banyo, bir sinema, bir müzikhol, bir okuma salonu ve makyaj odaları ve birçok hademe odaları bulunmaktadır. Sinema salonu 800 kişi ve müzikhol 500 kişi dans edebilecek kapasitededir. Müzikhol de müzisyenlere mahsus bir de sahne bulunmaktadır (Zonguldak Halkevi, 1933; Cumhuriyetin On Yılında Zonguldak ve Maden Kömürü Havzası, 1933; Zonguldak, 29 İlkteşrin 1933).

Temsil şubesi "*Sosyal dinamizmi tiyatro yöntemiyle temsil etmek ve toplumsal olayların gerçek nitelikleri ve doğru değer yargıları konusunda halkımızı yeterince bilinçlendirmek*" amacıyla faaliyetler yapmıştır (Halkevleri Yıllık Çalışma Plan ve Programı Uygulama Yönergesi, 1975). Bu amaçla, Zonguldak Halkevi Temsil şubesi, sahnesi olmamasına rağmen 1936-1938 yılları arasında sergilediği 10 temsili sahneyerek bu oyunları 4400 kişi izlemiştir. Daha sonra sahnenin donanımlı bir hale getirilmesinin ardından sesli sinema makinesi getirilerek, sahne projeleri hazırlanmıştır (Karaoğuz, 1938a). Zonguldak Halkevi temsil şubesi bünyesinde gönüllüler grubu oluşturularak Akın, Özyurt, İkizler, Köy Muallimi, Beyaz Kahraman oyunları sergilenmiştir (Halkevleri Yıllık Çalışma Plan ve Programı Uygulama Yönergesi, 1975). Bu tiyatro oyunlarında birçok meslek grubundan kişi rol almış ve bunu bir ülkü meselesi olarak görmüşlerdir. Bu şube çevre okullarda da birçok defa oyun sahnelemiştir (Halkevleri (1932-1935) 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı?, "*Bir Senelik Mesaisi*", 1940-1941).

1940 yılında Zonguldak Halkevi temsil şubesi altmış bir komite ve dört şube toplantısı düzenleyerek çalışmalarını büyük bir istekle devam ettirmiştir. Bu amaçla köylerde sık sık temsiller verilmiş ve bu oyunlar birçok defa tekrarlanmıştır. Bu yıl içerisinde Zonguldak Halkevi yirmi üç piyes sahnelemiştir. Ayrıca Ereğli Kömür İşletmeleri'nin genel müdürü Bedri Bekiroğlu'nun bu şubenin çalışmalarına katkı sağlamak amacıyla sinema filmlerini vererek halkın ücretsiz seyretmelerini sağlamıştır. Bu sayede 83785 kişi ücretsiz film izlemiştir. 23 Haziran 1940 tarihinde Zonguldak Halkevi tarafından "*Ereğli ve Zonguldak Halkevleri'nin Kaynaşma Günü*" ve "*Çilek Bayramı*" faaliyetini organize etmiştir ("*Bir Senelik Mesaisi*", 1940-1941; Zonguldak Halkevinin Ereğli Kardeş Halkevini Ziyareti, 1940).

Temsil şubesi 1942 yılında iki şube, 47 komite toplantısı yapmıştır. Halkevi sinema salonunda filmler ve oyunlar sergilenmiştir. Bu yıl içerisinde 13 temsil oynanmış ve 39 farklı sinema filmi izlenmiş, bu filmler 208 defa tekrarlanmıştır. Bu şubenin ayrıca köylerde verdiği 4 farklı temsili 1170 kişi izlemiştir ("*Zonguldak Halkevinin 1. 1. 1942 Tarihinden 31. 12. 1942 Tarihine Kadar Bir Senelik Çalışmaları*", 1943). Zonguldak Halkevi tarafından 1943 yılı Haziran ayı içerisinde Ereğli ve Kozlu halkevlerinde bir gece düzenlenmiştir. Bu gecede "*Mahçuplar Komedi*" sahnelenmiştir. 27 Haziran 1943 tarihinde amatörlerden olu-

şan 50 kişilik bir gurup sazlarıyla birlikte Ereğli'ye bir deniz gezisi düzenlemiştir. Halkevinin Temsil şubesinin düzenlediği bu geziden sonra C. H. P. binasının bahçesinde milli ve yöresel müzikler çalınmıştır ("*Halkevlerimizin Çalışmaları*", 1943). 1945 yılında temsil şubesi faaliyetlerini artırarak yıl içerisinde 22 piyes ve 219 gecede 57 film gösterilmiştir. Halk oyunları içerisinde önemli bir yere sahip olan Karagöz gölge oyunu da sergilenmiştir. Ayrıca şubenin turnelere çıktığı Kozlu ve Karabük'te halkla kaynaşmıştır (Işık, 1945)¹¹.

Zonguldak Halkevi Spor şubesi, öncelikle şehirdeki dağınık bir vaziyette bulunan spor kulüplerini birleştirmiş, Ereğli, Devrek, Bartın, Hisarönü, Kozlu, Çaycuma, Safranbolu Yeşilyurt gibi spor kulüpleri ise yeniden bir araya getirilerek canlandırılmıştır. Zonguldak İncirsuyu'nda bulunan otuz dört dönümlük arazi satın alınarak sporculara tahsis edilmiştir. Ayrıca her bir spor kulübü için bina tahsis edilmiştir. Zonguldak İncirsuyu spor alanında stadyum inşası yapılması kararlaştırılmıştır. Ayrıca Zonguldak Halkevi tarafından spor kulüplerinin birçoğuna spor malzemesi alınmış, Ereğli Gençlerbirliği spor kulübüne ise 120 sandalye, üç yazı masası, bir kitaplık, iki sigaralık, bir radyo, bir telefon ile 12 parçalı bir bando takımı alınmıştır. Deniz sporlarıyla uğraşan bu kulübe ayrıca 120 liraya yeni bir kik yaptırılmış ve eldeki kikler onarılmıştır. Bu şube tarafından Zonguldak Halkevi'ne bir bilyardo alınmıştır. Ülkü spor kulübüne yeni iki adet kik ve bir kayıkhanesi yaptırılmıştır. Ereğli gençler birliğinin yapısı 500 lira harcanarak onarılmıştır. Deniz yarışmalarına önem verilmiş, Zonguldak ve Ereğli'de üç defa deniz yarışı yapılmıştır. 1932-1933 yılları arasında Zonguldak'ta yapılan tenis turnuvalarına Türk ve yabancı birçok kişi katılmıştır (Zonguldak Halkevi, 1933; Cumhuriyetin On Yılında Zonguldak ve Maden Kömürü Havzası, 1933; Zonguldak, 29 İlkteşrin 1933)¹².

Halkevinde kırk beş kişilik bir izci takımı oluşturulmuş, elbiseler ve malzemeler Halkevi tarafından temin edilmiştir. Zonguldak Halkevi Spor şubesi, şehirdeki spor kulüplerinin çalışmalarını teşvik ederek futbol, atletizm gibi spor dallarının gelişimini desteklemiştir. Ayrıca Zonguldak'taki iki spor alanını onartarak spor karşılaşmaları için uygun bir zemin oluşturmuştur. Antrenör getirtilerek Karadeniz bölgesi birinciliği için bir spor kulübü Trabzon'a gönderilmiştir. Zonguldak Halkevi avcılık faaliyetlerine de önem vermiş ve çevre köylerdeki zararlı hayvanların imhasını gerçekleştirmiştir. Binicilik, spor gezileri, köylerle temas bu şube tarafından sağlanmıştır (Zonguldak Halkevi, 1933; "*Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasesi*", 1935; Halkevleri (1932-1935) 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı?).

11 Zonguldak Halkevi Temsil şubesinin diğer faaliyetleri için bk. **BCA**, Fon Kodu: 490. 1, Yer No: 1035.982.8, Dosya: 5. Büro, 9. 2. 1943.

12 On beş gün süren tenis turnuvaları sonunda Halkevi tarafından şampiyonluğu kazanan Şekip Beye Atatürk'ün bir büstü, Nemika Ali Sadi Hanım ve Mühendis M. Jiro'ya birer kupa ve Avni Kâni Beye bir saat hediye edilmiştir. Bu tenis turnuvalarının birinciliklerinden üç tanesini Halkevi sporcuları kazanmıştır. Turnuvalarını bittiği akşam, tenis kortlarında bir bahçe eğlencesi de düzenlenmiştir.

1940 yılında spor şubesi 37 komite ve 4 şube toplantısı gerçekleştirmiş, bu toplantılarda sporun kişi ve toplum üzerindeki etkileri konulu çalışmalar yapılmıştır. Bu amaçla yapılan tüm faaliyetlere gençleri de destekleyerek katılımlarını sağlamıştır ("*Bir Senelik Mesaisi*",1940-1941). Halkevi Spor şubesi kendi salonlarını şehirdeki gençlik spor kulüpleri ile Maden Okulu gençlerinin boks ve güreş gibi dallarda yaptıkları çalışmaları sürdürebilmesi için ayırmış, bu çalışmaların halk tarafından da izlenebilmesine olanak tanımıştır. Bu şube bütün spor aktiviteleri ve beden terbiyesi faaliyetlerini yakından takip ederek desteklemiş, bu arada spor şubesi beden terbiyesi sorumlusu olarak gençlere gerekli eğitimi vermiştir (Alpsoy, 1944).

Zonguldak Halkevi sosyal yardım şubesi ilk iş olarak yardıma muhtaç yüz seksen fakir öğrenciye keten elbise, ayakkabı, kitap, kalem ve 120 öğrenciye her gün öğleyin sıcak yemek vermiştir. Bunun için Namık Kemal mektebinde bir mutfak kurulmuştur. Zonguldak, Ereğli ve Safranbolu'dan üç fakir öğrenci ortaokulda okumaları için yatı evine yerleştirilmiş ve bu öğrencilerin masrafları Halkevi tarafından karşılanmıştır. Orta ve yüksek tahsilde bulunan üç talebeye yardım edilmiştir. Ayrıca İstanbul'a tahsilini tamamlamak için gitmek isteyen fakir öğrencilere de yardımda bulunulmuştur (Zonguldak Halkevi, 1933).

Sosyal Yardım şubesi, eğitim gören yardıma muhtaç öğrencilerin yanı sıra kimsesizlere ve maden işçilerine de yardımda bulunmuştur. Şehirdeki doktorların hepsi birer gün Halkevinde hastalara parasız bakmak üzere görev almış ve 680 kişiye bakılmıştır. Bunların içinde fakir olanlara ücretsiz ilaç verilmiştir. İşsizlerin fabrikalarda, maden ocaklarında ve diğer kurumlarda iş bulmalarına yardımcı olunmuştur. Hasta maden işçileri tedavi edilmiş gerektiğinde ise İstanbul'a gönderilmiştir. Bu yardımlar kimsesiz kadınlar ve asker ailelerine de yapılmıştır (Zonguldak Halkevi, 1933). Şube ücretsiz muayenenin yanı sıra Amasra'da Amele birliği tarafından dispanser açtırmış, Zonguldak'ta da Amele hastanesinin yapımına başlamıştır ("*Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasesi*", 1935). Ayrıca bu şube tarafından Kütahya'dan çini, Bursa'dan ipekli mendil, Manisa'dan üzüm, Aydın'dan incir, Adana Ziraat Bankası Tekstil fabrikasından pamuklu kumaş, Feshane'den kumaş ve battaniye ve yerli marangozların sanat eserleri getirtilip, satılarak yerli mallar tanıtılıp, yayılmıştır. Yerli malı kumaşlara büyük bir ilgi gösterilmiştir. Üzüm ve İncir'in yaygınlaştırılmasını sağlamak için "*İncir Gecesi*" yapılmıştır. Zonguldak ve Devrek'te halka (40.000) meyve fidanı temin edilerek diktilmiştir. Amasra'da sepet ve şapkacılık sanatının yaşatılması için İzmir'den 80 lira aylıkla iki eğitmen istenilmiştir (Zonguldak Halkevi, 1933).

Zonguldak Halkevi'nin 1932 yılından 30. 06. 1938 tarihine kadar yapmış olduğu Sosyal yardım hizmetleri şöyledir (Cumhuriyet'in 15. Yılında Zonguldak, 1938):

1. Merkezde 1918 köylerde 1536 hastaya bakılmış ve 554. 95 liralık ilaç yardımında bulunulmuş,
2. 25 kişiye 144 lira 81 kuruş para yardımı,

3. 175 işsize iş bulunmuştur.
4. 1200 fakir çocuğa elbise, ayakkabı dağıtılmış
5. Hapishanedeki fakirlere 75 takım iç çamaşırı,
6. Kuraklıktan zarar gören köylüye 1330 kilo mısır, 250 ek-mek dağıtılmıştır.

Bu şube 1940 yılı içerisinde 42 komite ve 2 şube toplantısı yapmıştır. 1941 yılında önemli bir faaliyeti daha gerçekleştirerek ordudaki erler için 7339 parça yünlü ve pamuklu eşyayı Kızılay'a teslim etmiştir. Ayrıca 325 kişiye 389 lira 89 kuruş para yardımı, 70 fakir öğrenciye 232 lira giyecek, 27 liralık 50 kuruşluk yiyecek yardımı 5500 kilo ise kömür yardımı yapmıştır ("Halkevi Çalışmaları", 1943; "Bir Senelik Mesaisi", 1940-1941).

Kütüphane ve Neşriyat şubesinin oluşturduğu kütüphane, Zonguldak Halkevi Kütüphanesi ile kapatılan Türkocağı Kütüphanesi'nin birleşiminden oluşturulmuştur. Ayrıca 1000 cilt kitap alınmıştır. Halkevi mensupları da kütüphaneye en az bir kitap armağan ederek 2000'e yakın kitaptan oluşan kütüphane yeni halkevi binasına geçildiğinde daha da geliştirilmesi kararlaştırılmıştır.

Zonguldak Halkevi Kütüphanesinde 1932-1938 yılları arasında bulunan kitap ve okuyucu sayısı şöyledir (Cumhuriyet'in 15. Yılında Zonguldak, 1938)¹³:

Yıl	Kitap sayısı	Okuyucu
1932- 1933	450	9000
1934	1017	16751
1935	1734	20021
1936	1876	24344
1937	2132	23022
1938	2286	8066
Toplam	-	101204

Bu şubenin neşriyat alanındaki faaliyetleri dört bölüme ayrılmıştır; Söz (Ses), Yazı, Fotoğraf ve Sinema. Ses alanında yapılan çalışmalar şöyledir: Orta Mektep Yatıevi, Devrek, Ereğli, Kozlu, Bartın, Çaycuma, Hisarönü, Gençlerbirliği spor kulüpleri ve Safranbolu Yeşilyurt spor kulübü için birer radyo alınmıştır. Söz alanında yapılan faaliyetler şunlardır: bu alanda özellikle konferanslara önem verilerek seri konferanslar düzenlenmiştir. Bu konferanslar Zonguldak Halkevi salonunda ve Memleket sinemasında verilmiştir. Konuları Cumhuriyet rejimine, inkılâp ve Halk Fırkası programlarına uygun olarak verilen konferanslar şöyledir (Zonguldak Halkevi, 1933):

13 1938 yılı sadece 6 aylık faaliyetleri içermektedir.

Konferansların Konusu	Verildiği tarih	Konferans verenler
Maden kömürünün tarihi	23 Eylül 1932	Hüseyin Fehmi Bey
Çocuk bakımı	6 İlkteşrin 1932	Dr. Handan ziya H.
Millî tarih	13 İlkteşrin 1932	Ali Halit Bey
Kadınlığın fazileti ve Türk kadınlığı	27 İlkteşrin 1932	Yusuf Ziya Bey
Millî edebiyat	2 Sontesşrin 1932	İhsan Bey
Amele birliği	1 İlkânun 1932	Mukbil Bey
Kooperatif ve Kooperatifçilik	22 İlkânun 1932	Avukat Bekir Sıtkı Bey
Kimya harbi	12 Sonkânun 1932	Kaymakam Şevket Bey
Maden kömürü havzası	18 Sonkânun 1932	Mühendis Bedri Hüsnü Bey
Gazi tarih günü ve millî tarih	31 Sonkânun 1932	Mühendis Rauf Bey
Bulaşık hastalıklar	2 Şubat 1932	Operatör Hayri Bey
Verem ve sıtma	9 Şubat 1932	Sihhat Müdürü Zühtü Bey
Türk tiyatrosunun hedefi	17 Şubat 1932	Artist Ertuğrul saadettin Bey
İnek ve sivrisinekle geçen hastalıklar	23 Şubat 1932	Dr. Mustafa Safi Bey
Dil inkılâbı	27 Şubat 1932	Muallim Nafiz Bey
Kutup kâşifleri	2 Mart 1932	Muallim Hiamet Hanım
Halk terbiyesi	6 Mart 1932	Muallim Sıtkı Bey
Mektep ve âile	9 Mart 1932	Muallim Ziya Bey
İslâmlar ve Türkler	19 Mart 1932	Ali Halit Bey
Çocuk ve âile	23 Mart 1932	Muallim Azize Hanım
Millî iktisat	20 Nisan 1932	Ziraat Bank Mem Feyzi Bey
Fıkra programı	21 Nisan 1932	Muallim Akif Bey

Bu konferansların dışında mühendis Cemal Zühtü Bey, Anadolu içinde Rus uzmanlarla beraber yapılan incelemeleri anlattığı konferanslar düzenlemiştir. 8 Kasım 1932 tarihinde Uzun Mehmet Bayramı gecesi; Mithat Akif, Ahmet Naim, Mühendis Mermi, Hüseyin Fehmi beylerce ve 26 Ağustos Gazi Günü, Mithat Akif bey ve Leman Hanım tarafından konferanslar verilmiştir. Tasarruf haftasında ise Hikmet Bedri, Muazzez Lütfü, Muallim Hikmet Hanımlar, Mithat Akif, Avukat Bekir Sıtkı beylerle Hikmet Bedri Hanım tarafından konferanslar verilmiştir. Konferansların başlangıcında ve bitiminde Halkevi saz takımı konserler verilmiştir. Halkevinde yapılan toplantılarda, milli bayramlarda Halkevi gençleri nutuklar ve şiirler okumuştur. Ayrıca Zonguldak Halkevi Zonguldak için önemli olan “Gazi Günü” ve “Gazi Tarih Günü” kutlamalarının da organizmesini 1932 yılından itibaren yapmıştır (Namal, 2010)¹⁴. Bu şubenin yazı alanındaki faaliyetleri ise şunlardır: Şube Halkevinin faaliyetlerini Anadolu Ajansı, Zonguldak gazeteleri, Ankara ve İstanbul basımına bildirmiş ve neşrettirilmiştir. Zonguldak gazetesi Halkevine bütün varlığı ile yardımcı olmuş ve sayfalarını açmıştır. Ayrıca konferanslar, umumi toplantılar, milli bayramlar için matbaada el ilanları ve afiş-

14 Zonguldak'ta “Gazi Günü” ve “Gazi Tarih Günü” hakkında ayrıntılı bilgi için bk. (Namal, 2010)

ler bastırılmış ve halka dağıtılmıştır. Gerek yurt içinde çıkan gazete ve dergilere ve gerek önemli yabancı dergilere halkevi adına abone kaydedilerek kütüphane salonuna konulmuştur. Ülkü dergisinin ve diğer halkevi dergi ve eserlerinin yurt içinde okunmasının yaygınlaştırılmasını sağlamak amacıyla abone kayıtları yapılmıştır. Halkevi "*Tarihi Musahabeler*" adlı yayını sürekli neşrini yapmıştır. Halk arasında yaygın olan batıl inançları çürütecek şekilde halkın anlayacağı dilde yazılmış olan faydalı yazılar çıkartılmıştır. Cumhuriyetin onuncu yılı münasebetiyle Halkevinin faaliyet ve eserlerine ait broşür ve Zonguldak Vilayeti'nde Cumhuriyet'in on yıllık gelişmelerini gösteren bir eser hazırlanmıştır. Zonguldak gazetesi Halkevi ile Cumhuriyet bayramı için özel bir nüsha çıkarmıştır (Zonguldak Halkevi, 1933).

Bu şubenin sinema faaliyeti olarak merkezde, kazalarda ve köylerde yapılan birçok toplantıda Gazi M. Kemal'in Anadolu ve Trakya'ya yaptıkları seyahatlerinin ve Feshane fabrikasına ait filimler gösterilmiştir. Ayrıca Zonguldak Memleket sinemasında milli filimler parasız olarak izletilmiştir (Zonguldak Halkevi, 1933).

Bölgenin tarihini araştırıp, tanıtmaya görevini üstlenen bu şube, Uzun Mehmet'i anma etkinlikleri düzenlemiştir. Böylece halkevi tarafından Türkiye'de kömürün ilk bulunuş tarihi tespit edilmiştir. O güne kadar bölgede madenciler arasında St. Barp günü kutlamaları yapılırken, artık Türkiye'de kömürün ilk olarak Uzun Mehmet tarafından bulunduğu tespit edilerek "*Uzun Mehmet Kömür Bayramı*" kutlanmaya başlanmıştır. Ardından Uzun Mehmet Kömür Bayramı bütün ders kitaplarında yer almıştır. Zonguldak, İstanbul ve Ankara basınında Uzun Mehmet Kömür Bayramıyla ilgili yayınlar çıkmış olup bu yayınlara Alman ve Fransız basını da büyük bir ilgi göstermiştir (Zonguldak Halkevi, 1933).

Halkevlerinin çalışma talimatnamesinin 104. maddesi bu şubenin görevlerini "*Köycülük şubesinin esas vazifesi köylerin sosyal, sıhhi, bedii gelişmelerine ve köylü ile şehirliler arasında karşılıklı sevgi ve yardımlaşma duygularının kuvvetlenmesine çalışmaktır*" diye açıklamaktadır ("*Halkevlerimizin Çalışmaları*", 1943). Zonguldak Halkevi Köycüler şubesi de bu talimatnameye göre çalışmalarını yoğun bir şekilde sürdürmüştür. Bu amaçla Köycüler şubesi, Türkiye'de ilk olarak 3 Haziran 1933 tarihinde "*Köylü gecesi*" düzenlemiştir. Bu gecede yapılması kararlaştırılan faaliyetler şunlardır (Zonguldak Halkevi, 1933):

İlk olarak:

1. Vilayet merkezine bağlı köyler içinde öğretmen bulunan 29 köy birer merkez, köy öğretmenleri ise temsilci olarak kabul edilmiştir.
2. Yakın köyler, merkez sayılan öğretmenli köylere bağlanarak birer bölge yapılmıştır.

İkinci olarak:

1. Bütün merkezlerden köylerin sıhhi, içtimaî, ahlaki, terbiyevi, zirai; iktisadi vaziyetlerine dair bilgiler istenmiş, gelen raporlar tasnif edilerek, üç nokta tespit edilmiştir:

1. Paraya bağılı işler.
 2. Zamana bağılı işler.
 3. Uyandırmak ve aydınlatmak gereken işler.
2. 1 ve 2. noktalar şimdilik bırakılarak 3. nokta ele alınmıştır.
- Bu konuya giren maddeler şunlardır:

1. Köy kanununun tatbikinden elde edilecek faydalar.
2. Medeni nikâhın medeni kanuna tatbikindeki faydalar.
3. Cumhuriyet rejimi ve köylü.
4. Zührevi vesaire hastalıklardan koruma.
5. Cumhuriyetin köylüye verdiği haklar.

Konuları çerçevesinde konferanslar verilerek köylü aydınlatılmaya başlanmıştır.

Üçüncü olarak:

29 köy merkezine birer talimat gönderilerek;

1) Mıntıkaları içinde kadın erkek olmak üzere genç ve okuma yazma bilenlerden altı köylü seçilmesi.

2) Köy öğretmeni mıntika merkezinde nasıl Halkevi temsilcisi ise seçeceği köylü gençte köyde kendi temsilcisi olacağından seçimde bu esasa çok dikkat edilmesi.

3) Köylü gecesinin düzenlendiği 3 Haziran 1933 tarihinde bu köylü heyetiyle birlikte öğretmenin de merkeze gelmesi bildirilmiştir.

Dördüncü olarak:

1. Bu tarihte bütün köy heyetleri öğretmenlerle beraber vilayet merkezine gelerek halkevi mensuplarının evlerine, birer ikişer konuk edilmişlerdir. Şehirliler köylülere yemek yedirdikten sonra gece memleket sinemasında tertip olunan müsamereye konuklarıyla beraber gelip yan yana oturmuşlardır. Vali bey köylü kadınları arabasına alıp evlerine götürerek bir sofrada, bir locada, bir arada! . . .

2. Sinemada köylü ve şehirli yan yana gelmiş, şehirli ile köylü kaynaşmıştır.

3 Haziran 1933 tarihinde yapılan ilk köylü gecesinde Mithat Akif (Cumhuriyet rejimi), Avukat Bekir Sıtkı (Köy Sandıkları ve Kooperatifler), Avukat Tefik (Köy Kanunu ve Köylü Ahlakı) ve Hikmet Bedri (Cumhuriyet Köylüsü) beyler tarafından konferanslar verilmiştir. Ardından Halkevinin temsil komitesi tarafından "Köy Hocası" ve "Beyaz Kahraman" isimli piyesler sergilenmiştir. Gazi M. Kemal'in seyahatleri filmi gösterilmiş, Halkevi bandosu ve saz takımları tarafından konserler verilmiştir. Bu gece yapılan konferanslar basılıp, çoğaltılarak bütün köylülerin okumaları için dağıtılmıştır. Bu geceye 109 erkek, 18 köylü kadın ile 17 köy öğretmeni ve 100 yerli ha-

nım, 310 şehirli erkek katılmıştır¹⁵. Köycüler şubesinin diğer önemli faaliyetlerini şöyle sıralayabiliriz (Zonguldak Halkevi, 1933):

1. Şube tarafından köylere sıhhi heyet gönderilmiş olup birçok hasta tedavi ettirilip ilaçları parasız verilmiştir.
2. Filyos, Çaycuma, Perşembe, Göbü, Kokurdan, Çatalağzı bölgelerinde inceleme gezileri yapılmıştır.
3. Köylüler arasında bayrak sevgisini arttırmak ve onların yurda bağlılığını sağlamlaştırmak amacıyla vilayet merkezine bağlı köylerin meydanlarına bayrak dikilmesini sağlamak için 72 köye 2,25 uzunluğunda bayrak hediye edilerek bayrak direkleri dikilmiştir.

Halk Dershaneleri ve Kurslar şubesi, 13 Nisan 1933 tarihinde kurulmuştur. Bu şubenin en önemli faaliyetleri arasında; okuma yazma oranını artırmak, çeşitli kurslar açarak teknik bilgileri ve el sanatlarını halk arasında yaygınlaştırmak bulunmaktadır. Şube bu amaçla Halkevinde Fransızca, Almanca, İngilizce, Matematik, Sanayi, Resim, elektrik, buhar ve makine kazanları kursları ve yabancılar için Türkçe kursları açılmıştır (Zonguldak Halkevi, 1933; Karaoğuz, 1938b). Bu kursların dışında kadınlara meslek edindirmek amacıyla açılan "*kabartma elişleri*" kursuna 39 bayan katılmıştır. Bu şube 1940 yılında cezaevinde bulunan 80 mahkûma okuma-yazma öğretmiştir. Bir yılda 35 komite ve 3 şube toplantısı yapmıştır. 1942 yılında açılan İngilizce kurslarına 20 kişi, ticaret-muhasebe kurslarına 18 kişi, müzik kurslarına (piyano, keman, mandolin, gitar, el armonikleri) 60 kişi katılmıştır. Bu yıl ise 46 komite ve 2 şube toplantısı yapmıştır. 31 Mayıs 1942 tarihinde Köycülük Şubesi'nin Hisarönü'ne düzenlediği gezide halkevi doktorlarınca 200'den fazla hastayla ilgilenilmiş, bunlara ücretsiz ilaçlar verilmiştir. Ayrıca dış hekimleri tarafından 60 kişinin dışı çekilmiştir. Köylüye tohumluk fasulye ve mısır dağıtılmıştır ("*Bir Senelik Mesaisi*", 1940-1941; "*Zonguldak Halkevinin 1. 1. 1942 Tarihinden 31. 12. 1942 Tarihine Kadar Bir Senelik Çalışmaları*", 1943; Zonguldak, 4 Haziran 1942).

Müze ve sergi şubesi de 13 Nisan 1933 tarihinde kurulmuştur. Müze ve sergi komitesi bir taraftan vilayet içlerinde bulunan tarihi eserleri aramaya ve toplamaya diğer taraftan Türkiye'deki Türk tarihi eserlerinin fotoğraflarından oluşan koleksiyonlar yapmaya başlamıştır. Halkevinde oluşturulacak müze için kazalardan statü ve kitabeler getirilmiştir. Milli iktisat ve tasarruf haftasında Zonguldak Ticaret Odası salonlarında yerli mallar sergisi açılmıştır. Ayrıca mağazalarını en çok ve en güzel bir şekilde yerli mallarıyla donatanlara ikramiye ve madalyalar verilmiştir (Zonguldak Halkevi, 1933). Bu şube tarafından 1940 yılında tarih alanında birçok çalışma yapılmıştır. Bu yıl yapılan konferansların ve konuşmaların çoğu tarih konularıyla ilgili olup, bu çerçevede bilgilendirilmeler gerçekleştirilmiştir. Özellikle tarihi eserlerin korunması yolunda sözler toplantılarda sürekli tekrarlanarak, bu konunun üzerinde önemle durulmuştur. Bir yıl içinde 32 komite, 3 şube

15 İkinci köylü gecesi ise 7 İkteşrin 1933 tarihinde Cumartesi akşamı yapılmıştır.

toplantısı yapılmıştır (*"Bir Senelik Mesaisi"*, 1940-1941). Müze ve Sergi şubesinde Zonguldak ve çevresindeki yerlerin tarihini incelemek için Filyos ve Ereğli harabeleri gezilmiştir. Bu incelemelerden sonra konuyla ilgili bilimsel yazılar yazan şubenin bu çalışmaları, Karaelmas dergisinde yayınlanıp, Filyos ve Ereğli harabelerinin resimlerinden oluşan bir katalogu çıkarmıştır. Ayrıca Amasra, Devrek, Safranbolu ve Ulus'taki abideler, höyükler ve mağaralar hakkında bilgiler elde edilerek yayımlanmıştır (Alpsoy, 1944; Işık, 1945).

Zonguldak Halkevi'nin 1932-1938 yılları arasında yapmış olduğu faaliyetler ve katılımcıların sayısı şöyledir (Cumhuriyet'in 15. Yılında Zonguldak, 1938):

Yıl	1932-1933	1934	1935	1936	1937	1938 (altı aylık)	Toplam
Toplantı	220	120	240	260	181	4	1061
Konferans	25	48	38	26	22	8	167
Konser	18	11	13	10	4	4	60
Temsil	22	21	6	11	10	4	74
Sinema	7	6	3	6	-	-	25
Balo	2	2	3	5	3	4	19
Çaylı Dans	-	-	4	5	2	5	16
Nişan	-	2	5	5	1	-	13
Nikâh	-	-	-	-	-	-	-
Şölen	5	3	8	4	5	2	27
Gezi	-	-	5	4	5	1	15
Katılımcı Sayısı	25000	20650	19193	30751	14552	7950	118096

ZONGULDAK HALKEVİ DERGİSİ: "KARAEELMAS"

Halkevleri çalışma talimatnamesinin on ikinci maddesine göre *"Halkevi dergisini Dil, edebiyat şubesi çıkarır"* ibaresine dayanarak Zonguldak Halkevi Dil, Tarih Edebiyat şubesi Karaelmas dergisini çıkarmıştır (C. H. P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940). Ancak görüldüğü üzere Zonguldak Halkevi kurulduktan ancak altı yıl sonra kendi dergisini çıkarmaya başlamıştır. Bu altı yıllık süreçte ise Zonguldak Halkevi şubelerinin faaliyetlerini Ülkü halkevleri mecmuasında *"Ülkü'nün küçük kitapları"* ismi altında Ülkü dergisine ek olarak yayımlanmıştır. Bu ek kitapçık yayını ise 1935 yılından sonra durmuştur.

Akın Tahir Karaoğuz, Karaelmas dergisini çıkarma ruhsatını 1922 yılında almıştır. Ancak Karaelmas dergisi, 13 Nisan 1938 tarihinde *"Karaelmas - Zonguldak Halkevi Dergisi"* adıyla yayına başlamış ve 20 Şubat 1949 tarihine kadar yayın hayatını sürdürmüştür. 1937 yılında Zonguldak Halkevi Başkanı olarak görev yapan Akın Karaoğuz, 20. 08. 1937 tarihinde C. H. P Genel Sekreterliğine yazdığı raporunda *"Karaelmas"* dergisinin çıkarılması için yapılan hazırlıkları şöyle ifade etmiştir (BCA, Fon Kodu: 490. 01, Yer No:845. 344. 1. 82-83, Tarih:20. 08. 1937):

"1936 yılı raporumuzda arz edilmiş olduğu gibi, -evvelce imtiyazını almış bulunduğum- *"Karaelmas"* adlı dergiyi, Halkevimiz adına çıkarmayı uygun buldum. Yönetim kurulumuz bunu kabul etti. Ancak, Halkevi adına çıkarılacak bu derginin masrafları ve onu karşılayacak gelir hakkında bir tecrübe olmak üzere ilk sayıyı, kendi basımevimde basarak -ve emek ve

masrafi şahsıma ait olmak üzere- çıkarmayı üstüme aldım. O sırada Zonguldak'a gelmiş bulunan ve derginin başyazarlığını kabul etmiş olan arkadaşımız şair Behçet Kemâl Çağlar'la dergi programının ana hatlarını saptadık. Yüksek direktiflerinize göre, genelgeleriniz göz önünde tutularak tasarlanan ve yönetim kurulumuzca da onaylanan bu esaslara göre:

1. Dergimiz, bölgenin dergisi olmak için bütün imkânlardan faydalanacaktır. Adını taşıdığı "Karaelmas-Kömür" mevzuları üzerinde, milli prensiplerimize göre tanıtıcı, yayıcı ve aydınlatıcı yazılarla engin bir sahada hizmet etmek yolunu tutacaktır.

2. Halkevinin çalışmaları ve Halkevi ülküleri üzerinde halka, işçiye ve köylüye yararlı, faydalı haberler, bilgiler ve çeşitli yazılar, dergimizde geniş ölçüde yer bulacaktır.

3. Dergi, şimdilik iki ayda bir çıkacak ve üçüncü ayın on beşine kadar çıkarılmış olacaktır. İki ayın belli başlı, önemli memleket haberlerinin hulâsası yapılacaktır.

4. İctimaî, iktisadî ve edebi yazılar ve kültür tetkikleri, folklor çalışmaları, mahalli araştırmalar ve zengin istatistik, bol resim; dergimizin ana çerçevesi içindedir.

5. Memleketimizin genç unsurlarını şevklendirmek, genç istidatların gelişmelerine çalışmak, enerjilerini hızlandırmak ve onları ileriye hazırlamak, dergimizin başlıca hedefidir.

Dergimizin ilk sayfaları "Abdülhak Hâmid" e ayrılmıştır. Büyük şair hakkında Behçet Kemâl Çağlar, Necip Fazıl, İsmail Habip (Sevük) ve İsmail Hami Danişmend'in ve diğer kalemlerin yazıları ve Hamid'in hayatına ait birçok kıymetli resimler vardır. Gelecek sayılar içinde tanınmış kalemlerle beraber genç istidatların alakaları ve yardımları şimdiden temin edilmiştir. Derginin Genel Yayın Direktörü Halkevimizin Kitapsaray ve Yayın Komitesi Başkanı Mühendis Tefvik Ayyıldız'dır. Kitapsaray ve Yayın Komitesiyle beraber diğer komitelere mensup arkadaşlarımız, dergiye devamlı yardımlarını vaat etmişlerdir. Derginin ilk sayısını (800) nüsha olarak basıyoruz. Parti ve Halkevi, Uray ve Hususi idareden başka maden müesseselerinin de fazla miktarda abone olmak suretiyle yardımlarda bulunarak dergimizi yaşatacaklarına, gösterilen yakın alakaya dayanarak, tam bir güven taşıyoruz. İlk sayı ile derginin masrafları ve getirileri tespit edildikten sonra, mecmuanın hesap işlerini Halkevi bütçesine geçirmeyi muvafık bulduk. İlk sayımızı sunduktan sonra, Partimizin de dergimize kıymetli desteklerini esirgemeyeceği inancıyla ve çok derin saygılarımızla dergi tasar ve kararlarımızı yüksek katınıza arz ediyorum."

Karaelmas dergisi üç cilt kırk sekiz sayı olarak yayımlanmıştır. Dergi her ne kadar "üç ayda bir yayınlanır" ibaresini belirtmişse de, çoğu zaman bu ibareye uyulamadığı gibi yayına iki yıl kadar ara verildiği de görülmüştür. Dergi'nin ilk sayılarında bir fiyat belirtilmemişken, onuncu sayıdan itibaren 15 kuruş, 22-23. sayıdan itibaren 25 kuruş ve 42-48. sayıdan itibaren 50 kuruş olarak belirtilmiştir. Karaelmas dergisinin ilk sayısında imti-

yaz sahibi Akın Karaoğuz, başyazar Behçet Kemal Çağlar, Genel yayın direktörü Tevfik Ayyıldız ve sahibi Umum Neşriyat Müdürü Dr. İbrahim Öktem olarak açıklanmıştır. Derginin ilk sayıları Zonguldak Ali Rıza İncealemdaroğlu matbaasında basılmış, daha sonraları ise Doğan matbaası ve Bingöl matbaasında basıldığı da görülmektedir. Derginin kapağı ise Vakit basımevi adlı diğer bir matbaada basılmıştır. Karaelmas dergisi, tanınmış yazarların yazılarını her ay bir arada toplayarak düzenli bir şekilde derginin çıkmasını sağlamıştır. Derginin içeriği şiir, hikâye, milli ve bilimsel konular, tarih tefrikaları ve bazı resimlerden mürekkep şekilde on altı sayfa olarak okuyucular ile buluşmuştur. Halkın milli, ekonomik ve sanatsal faaliyetleri yakından takip etmesini sağlamak için çıkarılan bu dergi diğer halkevlerine de gönderilerek *“bilgi birliği”* sağlanmıştır (Karaoğuz, 2011; Alpsoy, 1944).

Karaelmas dergisinin ilk sayısı 13 Nisan 1937 tarihinde ölen Abdülhak Hamit ile ilgili yazılara ayrılmıştır. Hamid'in yaşamına ait birçok fotoğraf içeren dergide Necip Fazıl Kısakürek, İsmail Habib Sevük, İsmail Hami Danişmend, Orhan Şaik Gökyay, Mahmut Cûda, Leman İçsel, Sadi Yaver Ataman, Ahmet Naim Çiladır ve Karaoğuz'un yazıları yer yer almıştır. Derginin diğer kısmında ise, kömür havzası ile ilgili haberler ve Halkevi çalışmalarını gösteren yazılar bulunmaktaydı. Derginin ikinci sayısı ise bir yıl sonra 26 Ağustos 1939 tarihinde yayımlanmıştır. Bu sayı Atatürk özel sayısı niteliğinde olmuştur. 100 sayfalık olan bu sayıda Hüseyin Cahit Yalçın, Peyami Safa, Yunus Nadi, Asım Us, Abidin Daver, Hakkı Süha Gezgin, Orhan Şaik Gökyay, Sami Barım, Hasan Ali Yücel, Yusuf Ziya Ortaç, Orhan Seyfi Orhon, Nurettin Artam, Behçet Kemal Çağlar ve Karaoğuz'un Atatürk ile ilgili yazıları ve şiirleri bulunmaktadır. Ayrıca İsmet Paşa'nın 11 Kasım 1935 tarihindeki Zonguldak, Bartın ve Amasra gezisi ile ilgili haber ve resimler, Halkevi çalışmalarını ve Halkevi'nin ülke çapındaki resim sergisini gösteren yazı ve resimler bu sayıda yer almıştır. Karaelmas dergisi sadece Zonguldak Halkevi'nin faaliyetlerini değil bölgedeki diğer Halkevlerinin ve Halkodalarının kol ve şube faaliyetleri de yayınlanmıştır. 1932 yılında açılan Zonguldak Halkevi 1951 yılında kapatılıncaya kadar 19 yıl memleket hizmetinde bulunmuştur (Karaoğuz, 2011).

Demokrat Parti'nin iktidara gelmesinden sonra Halkevlerinin faaliyetleri durdurularak, 8 Ağustos 1951 tarihinde hükümet tarafından Halkevleri kapatılır. 23 Nisan 1952 tarihli Vatan Gazetesi'nin Zonguldak ilavesinde, *“1936 yılında yapılan, eski belediye binasının alt katı şehir gazinosu, üst katı ya şehir oteli ya da iş hanı haline getirilmesinin”* planlandığı belirtilmiştir. Aynı gazete ilavesinde, *“Maliyeye devredilen Halkevi binasının Zonguldak Belediyesi'ne verilmesi için Bakanlar Kurulu kararı tamamlanmak üzeredir. Bu bina belediyeye geçince, belediye Halkevi binasının üst katına taşınacak, alttaki büyük salon evlenme ve düğün merasimlerinde, kütüphane halkın okuma ihtiyaçlarında sinema ise (Belediye Sineması) örnek bir sinema halinde işletilecektir”* bilgisi verilir. Zonguldak Belediyesi 1998 yılında şimdiki binasına taşınıncaya kadar eski Halkevi binasını kullandı. 2000'den sonra

da tarihi halkevi binası Belediye Kültür ve Sanat Merkezi (BKM) olarak kullanılıyor (http://www.halkinsesi.com.-tr/haber/7431-gundem-zonguldak39taki-kayip-yapilar-ve-mimar-lari.html, ErişimTarihi: 20.03.2012)¹⁶.

SONUÇ

Halkevleri, halkçılığı ilke olarak benimsemiş bir devlet olan Türkiye’de, halkın eğitim seviyesini yükseltmek, kültürünü geliştirmek, onu birlik ve beraberlik içinde bütünleşmiş bir topluluk haline getirmek amacıyla 19 Şubat 1932 tarihinde kurulmuştur. Halkevleri, Türk inkılâbını geniş kitlelere benimsetmek, C. H. P. ’nin altı ilkesinde anlamını bulan resmi ideoloji doğrultusunda halkı yetiştirmek, Türk halkına klasik okul eğitimi dışında bir halk eğitimi vermek gibi önüne çok önemli amaçlar koymuş, bu amaçlarını gerçekleştirmek için dokuz kol halinde örgütlenmiştir.

CHF, Halkevleri aracılığıyla modernleşme için halkın desteğini sağlamaya, ulus-devlet modeline göre biçimlendirilen Cumhuriyet ile birlikte, ulusal bir kimliğin yerleştirilmesine çalışmıştır. Zonguldak Halkevi ilk başta açılan 14 Halkevi arasında yer almamakla birlikte ikinci açılan 20 Halkevi arasına girerek 24 Haziran 1932’de kalabalık bir halk kitlesinin katılımıyla yapılan bir açılış töreniyle faaliyetlerine başlamıştır. Halkevlerinin faaliyetlerine 1951 yılında son verilineye kadar geçen süreçte, Zonguldak Halkevi Parti Merkez Teşkilatı’ndan gelen direktifler doğrultusunda verimli ve etkili çalışmalar yapmıştır. Zonguldak Halkevi, tarih, kültür, folklor ve sanat alanlarındaki araştırma ve çalışmalarını Zonguldak yöresi ile sınırlandırmamış, tüm yurdu ve tüm ulusu hedeflemiştir.

Zonguldak Halkevi şube çalışmalarında genel olarak şu konular öne çıkmıştır: Dil, edebiyat şubesi, söz derlemeleri, dil araştırmaları, Folklor, Şiir ve Türkü Derlemeleri, Tarih, Halk Sağlığı, Tarım ve Ziraat gibi konularda çeşitli araştırmalar yaparak hazırlanan kitapların basılması için Kütüphane Şubesi’ne vermiştir. Bu şube yirmiye yakın kitap hazırlamıştır. Güzel Sanatlar Şubesi resim sergisi açılmasını sağlamış, bu sergileri her yıl yüzlerce kişi ziyaret etmiştir. Yine bu şube, Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi’yle işbirliği yaparak keman ve piyano kursu açmış, açılan müzik kurslarında yetişen gençler mandolin, saz ve folklor gösterileri yapmışlardır.

Temsil Şubesi, Halkevinin imkânları ölçüsünde tiyatro, piyes ve müsamere türü oyunlar hazırlayarak halka sunmuştur. Spor Şubesi tarafından, halkın sağlıklı bir yaşam sürmesi ve dayanışma duygusunu pekiştirmek amacıyla ödüllü güreş karşılaşmaları, futbol, voleybol, tenis maçları düzenlenmiş, kır gezileri yapılmıştır. Sosyal Yardım Şubesi yardımsever doktorlara fakir hastaları muayene ettirmiş, onların ilaçlarını sağlamış, fakir öğrencilere giyim, yemek ve para yardımları yapmıştır. Bulaşıcı hastalıklar konu-

16 Ancak Demokrat Zonguldak gazetesinin 26 Aralık 1951 tarihli ve 736 nolu nüshasında Zonguldak Halkevinin Belediye’ye devredildiğini ve gazete bu haberi Zonguldak milletvekili Fehmi Açıksöz’ün telgrafıyla öğrendiğini belirtmiştir.

sunda konferanslar verilmesi sağlanmıştır. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi; okuma- yazma, Öz Türkçe, İngilizce, Almanca ve Fransızca kursları açmıştır. Özellikle bütünlemeye kalan lise öğrencileri için; Matematik, Fizik, Kimya ve Yabancı dil kurslarıyla, muhasebe, resim, müzik gibi konularda da kurslar açılmıştır. Diğer yandan genç kızlar ve kadınlara yönelik biçki-dikiş ve nakış kursları açılarak onların gelişimleri sağlanmaya çalışılmıştır.

Kütüphane Şubesi öncelikle kitap sayısının artmasına çaba göstermiş, Kütüphanede kitaplar dışında ulusal gazeteler ve dergiler de temin edilmiş, ciltsiz olan kitaplar ciltletilmiştir. Köycülük Şubesi çeşitli zamanlarda periyodik olarak köy gezileri düzenlemiş, bu gezilere doktor, ziraat teknisyeni ve veteriner de katılmıştır. Gezilerde köylülere sağlık, temizlik, eğitim, imar işleri, tarım ve hayvancılık konularında bilgiler verilmiş, okulu olmayan köylere, köylülerle iş birliği içinde okul yapılma yoluna gidilmiş, yaşlı ve fakir olanlara ücretsiz bakım ve genel sağlık taramaları yapılmış, ihtiyacı olanlara maddi yardımda bulunulmuş, pamuk tarımı ve köy kalkınması konusunda kitapçıklar hazırlanarak ücretsiz dağıtılmış, Cumhuriyet rejimi ile ilgili bilgiler verilerek çeşitli gösteriler sergilenmiştir.

Tarih ve Müze Şubesi yerel tarih, örf ve adetlerle ilgili çeşitli araştırmaların sonuçları yayımlanmış, yöresel kıyafetlerle bir koleksiyon hazırlama çalışmaları başlatılmış, şubenin faaliyetleri sonucunda tarihi eserler Halkevi salonunda sergilenmiş, yüzlerce kişi bu sergileri gezmiştir.

Zonguldak Halkevi yayın konusuna da çok önem vermiş, araştırma ve inceleme yazıları Karaelmas Dergisi'nde yayımlanmıştır. Tüm bu çalışmalar göstermektedir ki, Zonguldak Halkevi ve yayın organı Karaelmas Dergisi, gerek Genel Merkezce verilen görevleri, gerekse kendi çalışma alanlarındaki görevleri, özen ve özveriyle yerine getirmeye çalışmış, çok büyük bir bölümünde de hedeflerine ulaşmıştır. Bunun en büyük kanıtı da, özellikle Zonguldak Halkevi'nin, Karaelmas Dergisi ve sanat(müzik, resim, fotoğraf) etkinlikleri, folklor ve tarih araştırmaları, spor faaliyetlerindeki başarısıyla C. H. P. Merkez Teşkilatının dikkatini çekmiş ve takdirlerini kazanmış olmasıdır.

KAYNAKÇA

A. Arşivler

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)

B. Süreli Yayınlar

a. Gazete ve Dergiler

Demokrat Zonguldak

Kömür

Zonguldak

Karaelmas

Ülkü

Ülkü Halkevleri Mecmuası

C. Kitaplar

- BALTACIOĞLU, İsmail Hakki (1950), *Halkın Evi*, Ulus Basımevi, Ankara .
- CHF *Halkevleri Talimatnamesi* (1932), Hâkimiyeti Milliye Matbaası, Ankara.
- C. H. P. *Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi* (1940), Ankara.
- C. H. P. *Halkevleri Çalışma Talimatnamesi* (1940), Ankara.
- C. H. P. *XVI. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları* (1948), Ulus Basımevi, Ankara.
- C. H. P. *Halkevleri ve Halkodaları 1944* (1945), Zerbanat Basımevi, Ankara.
- Cumhuriyetin On Yılında Zonguldak ve Maden Kömürü Havzası* (1933), Sana-yiineffise Matbaası, İstanbul.
- Cumhuriyet'in 15. Yılında Zonguldak* (1938), Zonguldak C. H. P. İlyönkurulu Yayını.
- ÇEÇEN Anıl (2000), *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*, Cumhuriyet Kitap Kulübü.
- _____ (1990), *Halkevleri*, Gündoğan Yayınevi, Ankara 1990.
- DURUKAN, Ayşe (2006), *Cumhuriyetin Çağdaşlaşma Düşüncesinin Yaşama ve Mekana Yansımaları: Halkevi Binaları Örneği*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı Doktora Tezi, Tez Danışmanı: Prof. Dr. Türkan Ulusu Uraz, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Halkevleri (1932-1935) 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı?*
- Halkevleri Yıllık Çalışma Plan ve Programı Uygulama Yönergesi* (1975), Ankara.
- KARADAĞ, Nurhan (1988), *Halkevleri Tiyatro Çalışmaları (1932-1951)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- KARAOĞUZ, Akın (1934), *Mithat Akif*, Karaelmas Basımevi, Zonguldak.
- KARAOĞUZ, Doğu (2011), *Kuvay-ı Milliye Ruhuyla Bir Ömür*, Truva Yayınevi, İstanbul.
- KOÇAK, Cemil (1996), *Türkiye'de Milli Şef Dönemi (1938-1945)*, Cilt: 2, İletişim Yayınları, İstanbul.
- KUNTER, Halim Baki (1964), *Kuruluşlarının 32. Yıldönümünde Halkevleri*, Ankara.
- NAMAL, Yücel (2010), *Atatürk'ün Zonguldak Gezisi*, T. C. Zonguldak Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- OR, Melda (2002), *Zonguldak Halkevinden İzlenimler: Karaelmas Dergisi*, İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Yard. Doç. Dr. Aynur Soydan, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- ÖZTÜRKMEN, Arzu (2006), *Türkiye'de Folklor ve Milliyetçilik*, İstanbul.
- ÖZEL, Sabahattin (2006), *Büyük Millet'in Evladı ve Hizmetkârı Atatürk ve Atatürkçülük*, Derin Yayınları, İstanbul.
- SARINAY, Yusuf (2005), *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931)*, Ötüken Yayınları, İstanbul.

ŞİMŞEK, Sefa (2002), *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi: Halkevleri 1932-1951*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

ZEYREK, Şerafettin (2006), *Türkiye’de Halkevleri ve Halkodaları (1932-1951)*, Anı Yayıncılık, Ankara.

Zonguldak Halkevi (1933), Holivut Matbaası, İstanbul.

Zonguldak Halkevinin Ereğli Kardeş Halkevini Ziyareti, 23 Haziran 1940.

D. Makaleler

ALPSOY, Rauf (1944), “Halkevlerimizin 12nci Yıldönümünde Halkevimizde Bir Konuşma”, *Karaelmas*, Cilt: 2, Sayı: 15-16, s. 3-5.

“Bir Senelik Mesaisi” (1940-1941), *Karaelmas*, Cilt: 1, Sayı: 4-5, s. 26-30.

DOĞANER, Yasemin (2000), “Atatürk İnkılâbının Yerleşmesinde Halkevlerinin Rolü”, *Kök Araştırmalar*, Cilt: 2, Sayı: 2, Ankara, s. 78.

DURUKAN, Ayşe- Türkan Ulusu Uraz (2008), “Cumhuriyetin Kültür Kurumu Olarak Halkevi Binaları”, *İtü Dergisi(mimarlık, planlama, tasarım)*, Cilt: 7, Sayı:1, Mart, s. 38-49.

“Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası” (1935), *Ülkü Halkevleri Mecmuası*, Cilt: 4, Sayı: 21, s. 126-129.

“Halkevlerimizin Çalışmaları” (1943), *Karaelmas*, Cilt: 1, Sayı: 8-9, s. 17.

“Halkevi Bayramı” (1938), *Karaelmas*, Cilt: 1, Sayı:1, s. 79.

“Halkevi Çalışmaları” (1943), *Karaelmas*, Cilt: 1, Sayı: 11, s. 17.

“Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası” (1935), *Ülkü Halkevleri Mecmuası*, Cilt: 4, Sayı: 21, s. 126-129.

<http://www.halkinesi.com.tr/haber/7431-gundem-zonguldak39taki-kayip-yapilar-ve-mimarlari.html>, Erişim Tarihi, 20.03.2012.

KARAOĞUZ, Akın (1938a), “Halkevi Bayramı”, *Karaelmas*, Cilt: 1, Sayı: 1, s. 8.

KARAOĞUZ, Akın (1938b), “Hamid Töreninde Akın Karaoğuz Söylevi”, *Karaelmas*, Cilt: 1, Sayı: 1, s. 23-32.

KISAKÜREK, Necip Fazıl (1938), “En Büyük Şairimiz Abdülhak Hamid Tarhan”, *Karaelmas*, Cilt: 1, Sayı: 1, s. 4-12.

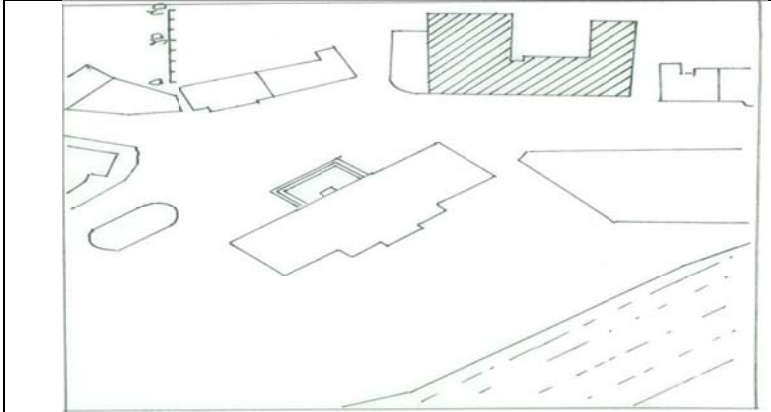
IŞIK, A. Ziya (1945), “Halkevlerimizin 13üncü Yılında”, *Karaelmas*, Cilt: 3, Sayı: 28-29, s. 2-16.

“Zonguldak Halkevinin 1. 1. 1942 Tarihinden 31. 12. 1942 Tarihine Kadar Bir Senelik Çalışmaları” (1943), *Karaelmas*, Cilt: 1, Sayı: 6, s. 17-19.

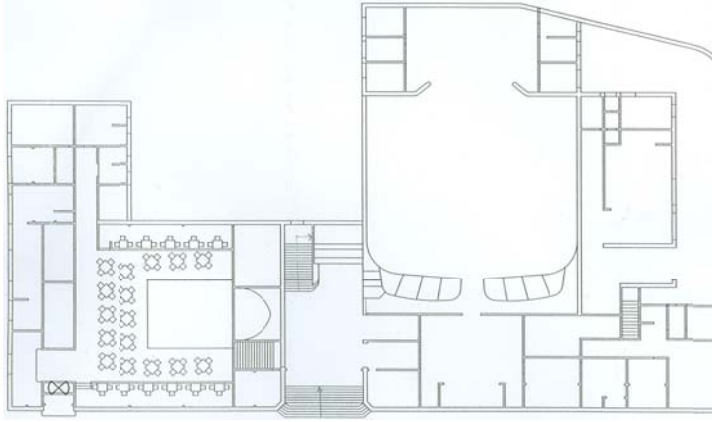
Ek 1- Zonguldak Halkevi Yayınları:

1	<i>Türkiye Cumhuriyetinin Onuncu Yılında Zonguldak Halkevi</i> , Holivut Matbaası, İstanbul 1933.
2	Ahmet Naim, <i>Zonguldak Havzası</i> , Hüsnütabiat Matbaası, İstanbul 1934.
3	A. Karaoğuz, <i>Mithat Akif</i> , Zonguldak Halkevi Yayın Yazıları II, Karaelmas Basımevi, Zonguldak 1934.
4	<i>Madencilik Kitabı</i> , Matbaacılık ve Neşriyat T. A. Ş. , 1934.
5	Akın Karaoğuz, <i>Öz Türk Adları Kılavuzu I</i> , Zonguldak Halkevi Yayını, 1935.
6	Akın Karaoğuz, <i>Ekler-Kökler Üzerine Deneçler. Dil Araştırmalarına Gereçler I</i> , Zonguldak Halkevi Yayını, 1936.
7	Cevdet Kerim İncedayı, <i>İnkılâb ve İstiklal</i> , Zonguldak Karaelmas Basımevi, 1936.
8	Hayreddin Döler, <i>Madencinin Öğütleri</i> , Karaelmas Basımevi, Zonguldak 1937.
9	<i>21 Haziran Zonguldağın Milli İradeye Kavuştuğu Günün 15. Yıldönümü</i> , Zonguldak Halkevi Yazıları 6, Karaelmas Basımevi, Zonguldak 1937.
10	Ahmet Naim Çıladır, <i>Halkevinden Köye</i> , Zonguldak Halkevi Yazıları 7, Karaelmas Basımevi, Zonguldak 1937.
11	Necip Fazıl Kısakürek, <i>Abdülhak Hamit ve Dolayısı ile</i> , Karaelmas Basımevi, Zonguldak 1937.
12	Ahmet Gürel, <i>Skip Tesisatı</i> , Karaelmas Basımevi, Zonguldak 1937.
13	Umran Nazif, <i>İçimizden Birkaçı</i> , Doğan Matbaası, Zonguldak 1941.
14	S. Aldoğan, <i>Terbiye Ruhi ve Ahlaki Kuvvetler</i> , Karaelmas Basımevi, Zonguldak 1944.
15	Hüseyin Fehmi İmer, <i>Ali Rıza İnce, Ereğli Maden Kömürü Havzası Tarihçesi</i> , Alemdaroğlu Matbaası, Zonguldak 1944.
16	Gündüz Nadir, <i>Orta Asya'dan Sakarya Kıyılarına</i> , Zonguldak Halkevi Yayını, Zonguldak 1946.

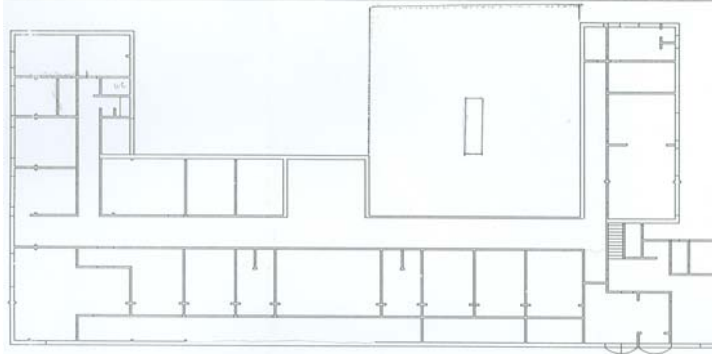
Ek 2- Zonguldak Halkevi Projesi (1933)

Vaziyet Planı

Zemin kat planı

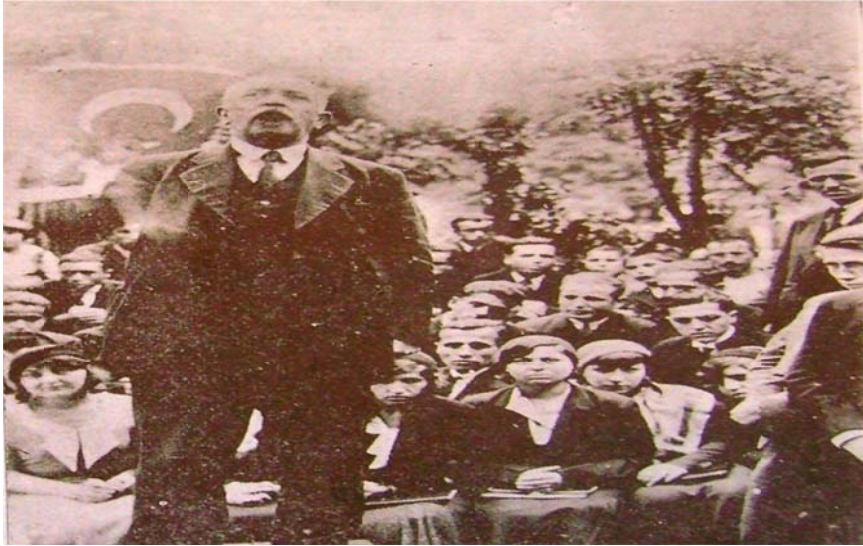

Birinci kat planı

<p>Bina Adı: Zonguldak Halkevi Mimarı: Mimar Abidin ve Zeki Selah Yapım Yılı: 1933 Adres: Gazipaşa caddesi Bugünkü Durumu: ZonguldakBelediye Kültür Merkezi olarak kullanılmakta.</p> <p>Yarışma Dereceleri: 1. Mimar Abidin ve Zeki Selah 2. Burhan Arif ve Erip Bey</p> <p>Açıklama: Bina, arsanın sol köşesine gelecek şekilde, sağ köşeden 11 metre geriye alınarak yerleştirilmiştir. Bina programı dört kısımdan meydana gelir. Bunlar; halkevi, sinema salonu, müzikhol ve hususi ikametgâhtır. Halkevi kısmı, giriş (methal), hol, kapıcı odaları, gardırop, merdiven; üst kat ise 20 oda müteşekkil çeşitli şube, idare ve toplantı bölümlerinden oluşmaktadır. Denize bakan cephede yapılan boydan boya kapalı teras ile deniz manzarasından faydalanmak ve çalışma odalarını rüzgârın etkisinden korumak amaçlanmıştır. Konferans ve sinema salonunda ise; fuaye ile bahçeye açılan kapılar bırakılmıştır. Salon 370 kişilik bir parter ve 32 kişilik locadan ibarettir. Salonun havalanması çatıdaki fenerle sağlanmaktadır. Binanın betonarme hesapları Alman Nizamnamesi'ne göre hazırlanmıştır. Sinema salonunun tavanı ters kirişli, müzikhol'ün tavanı çift olarak yapılacaktır. Su basmanı 50 cm genişliğinde taş duvar işlemelidir.</p>
<p>(Ek 2-Kaynak: Ayşe Durukan, <i>Cumhuriyetin Çağdaşlaşma Düşüncesinin Yaşama ve Mekana Yansımaları: Halkevi Binaları Örneği</i>, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı Doktora Tezi, Tez Danışmanı: Prof. Dr. Türkan Uluş Uraz, Kasım 2006,s. 193.)</p>

Fotoğraf 1: Eski Zonguldak Halkevi Binası (1932).

Fotoğraf 2: Mithat Akif Bey, Zonguldak Halkevinin açılış konuşmasını yaparken. (24 Haziran 1932)

Fotoğraf 3: Gazipaşa caddesi üzerinde bulunan yeni Zonguldak Halkevi binası.

Fotoğraf 4: Zonguldak Halkevi Dergisi "Karaelmas" Sayı:4-5, 1938.

Fotoğraf 5: Zonguldak Halkevinin kuruluşunun birinci yılı etkinliklerinden görünüm. (Halil Uzun Arşivi)

Fotoğraf 6: Zonguldak Halkevi Milli Oyunlar ekibi. (Halil Uzun Arşivi)

Fotoğraf 7: Zonguldak Halkevi Temsil Şubesinin düzenlediği temsillerden biri. (Halil Uzun Arşivi)

Fotoğraf 8: Zonguldak Halkevi Güzel Sanatlar Şubesinin düzenlediği müzik dinletisi. (Halil Uzun Arşivi)

Fotoğraf 9: Zonguldak Halkevi'nin Beycuma'daki testi-çömlek kurs çalışmaları. (Halil Uzun Arşivi)

Fotoğraf 10: Zonguldak Halkevinin Müzik kolunun bir gösterisi (1936)

C. H. P.
HALKEVİ BAŞKANLIĞI
Zonguldak
No. 172

HALKEVİ ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Zonguldak
20/8/1937

C. H. P. Genel Sekreterliği	
Gönderme: 28 Ağustos 1937	
Sayı: 4789	Ehli:

C. H. P. Genel Sekreterliğine

936 yılı raporumuzda arz edilmiş olduğu gibi, - evvelce imtiyazına almış bulunduğum - "Karaelmas" adlı dergiyi, halkevimiz adına çıkarmayı uygun buldum. Yönetilirimiz, dileğimizi kabul etti. Ancak, Halkevi adına çıkarılacak bu derginin masrafları ve onu karşılayacak gelir hakkında bir tecrübe olmak üzere ilk sayıyı, kendi basım evimde basarak - ve emek ve masrafı şahsıma ait olmak üzere - çıkarmayı üstüme aldım. O sırada Zonguldağa gelmiş bulunan ve derginin başyazarlığını kabul etmiş olan arkadaşımız gair - behcet Kemal Çağlar'la dergi programının ana hatlarını seaptadık. Yüksek direktiflerinize göre, genelgeleriniz göz önünde tutularak tasarlanan ve Yönetilirimizce de onaylanan bu esaslara göre :

- 1) Dergimiz, muhitin dergisi olmak için bütün imkânlardan faydalanacaktır. Adını taşıdığı: "Karaelmas - Kömür" mevzuları üzerinde, millî prensiplerimize göre tanıtıcı, yayıcı ve aydınlatıcı yazılarla engin bir emekle hizmet etmek yolunu tutacaktır.
- 2) Halkevinin çalışmalarını ve Halkevi Ölküleri üzerinde halka, işçiye ve köylüye yararlı, faydalı haberler, bilgiler ve çegitli yazılar, dergimizde geniş ölçüde yer bulacaktır.
- 3) Dergi, şimdilik iki ayda bir çıkacak ve üçüncü ayın anbeğine kadar çıkarılmamış olacaktır. İki ayın belli başlı, önemli memleket haberlerinin hülâsası yapılacaktır.

Fotoğraf 11-12: Zonguldak Halkevinin "Karaelmas" adlı dergiyi çıkartmak için CHP Genel Sekreterliğine yazdığı talep yazısı (1937) (BCA, Fon Kodu: 490. 01, Yer No: 845. 344. 1. 82, Tarih: 20. 08. 1937)

HALKEVİ ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

4) İctimai, iktisadi ve edebî yasalar ve kültür tetkikleri, folklor çalışmaları, mahallî araştırmalar ve zengin istatistik, bol resim; dergimizin ana görevleri içindedir.

5) Memleketimizin genç unsurlarını gevklendirmek, genç istidatların gelişmelerine çalışmak, enerjilerini hızlandırmak ve onları ileriye taşımak, dergimizin başlıca hedefidir.

Dergimizin ilk sayıları "Abdülhak Hâmid" e ayrılmıştır. Büyük gerir hakkında behcet Kemal Çağlar, Necip Fazıl, İsmail Hâbip ve İsmail Hâmi -- Danişmend'in ve diğer kalemlerin yazıları ve Hâmid'in hayatına ait bir çok kıymetli resimler vardır. Gelecek sayılar için de tanınmış kalemlerle beraber genç istidatların alkışları ve yardımları şimdiden temin edilmiştir.

Derginin Genel Yayın Direktörü halkevimizin Kitapsaray ve Yayın Komitesi başkanı Mühendis Tefrik Ayyıldızdır. Kitapsaray ve Yayın Komitesiyle beraber diğer komitelere mensup arkadaşlarımız, dergiye devamlı yardımlarını vâdetmişlerdir.

Derginin ilk sayısını (800) nüsha olarak basıyoruz. Parti ve halkevi, Uray ve hususî idarede başka maden münasemelerinin de fazla miktarda aboné olmak suretiyle yardımlarında bulunarak dergimizi yayatacaklarına, gösterilen yakın alkışa dayanarak, tam bir güven taşıyoruz. İlk sayı ile derginin masrafları ve gelirleri tesbit edildikten sonra, memnunan hesap işlerini halkevi bütçesine geçirmeyi masvafık bulduk.

İlk sayımızı sunduktan sonra, Partimizin de dergimize kıymetli mûzaheretlerini esirgemeyeceği inanıla ve çok derin saygılarımızla dergi tasar ve kararlarımızı yüksele katinize arz ediyorum.

Zonguldak Halkevi Başkanı

V. 24. VIII. 1937
M. Ş.
B. Kemal Çağlar İst
Derg. En hakkında mütaka eda mngi yazalını
2, V, 39 C. Karay